

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi

Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

Examining the 1978 Social Studies Textbook in Terms of Analogy, Metaphor, Idiom, and Proverb

Elif Torun
Ayşegül Şeyihoğlu
Samet Karakuş

Article Information

CrossMark

DOI: 10.29299/kefad.1272060

Received: 28.03.2023

Revised: 20.02.2024

Accepted: 07.05.2024

Keywords:

Social Studies,

Analogy,

Metaphor,

Idiom,

Proverb

Abstract

The aim of this study is to determine the use of word assets (analogy, metaphor, idiom and proverbs) in the middle school 1st grade social studies textbook published in 1978. In the study, qualitative approach was adopted and document analysis technique was used. In the study, two different analysis methods were used to identify and classify the analogy, metaphor, proverbs and idioms in the social studies textbook. Analogy, metaphor, idiom and proverbs were determined by content analysis. The classification of analogies and the distribution of analogies, metaphors, idioms and proverbs according to the units were made by descriptive analysis method. According to the results obtained from the study, it was determined that the textbook mainly included activating, verbal, concrete-concrete, structural and simple analogy types, while pictorial, concrete-abstract, abstract-abstract pre- and post-organising analogy types were not included at all. It was concluded that analogies were not distributed to the units in a balanced way throughout the book. In addition, although the use of analogies was evaluated to be sufficient in terms of quantity, it was found to be insufficient in terms of quality. It was also determined that metaphors, idioms and proverbs were used less in the textbook compared to other books in the literature. Although idioms were used throughout the textbook, it was concluded that proverbs were not balanced throughout the textbook. As a result of the study, suggestions were presented for the use of analogy, metaphor, idiom and proverbs in textbooks and the studies that can be carried out in this field.

1978 Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Analoji, Metafor, Deyim ve Atasözü Varlığı Açısından İncelenmesi

Makale Bilgileri

CrossMark

DOI: 10.29299/kefad.1272060

Yükleme: 28.03.2023

Düzeltilme: 20.02.2024

Kabul: 07.05.2024

Anahtar Kelimeler:

Sosyal Bilgiler,

Analoji,

Metafor,

Atasözü,

Deyim

Öz

Bu çalışmanın amacı, 1978 yılında basılan ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan söz varlıklarının (analoji, metafor, deyim ve atasözleri) kullanım durumunu belirlemektir. Çalışmada nitel yaklaşım benimsenerek doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmada sosyal bilgiler ders kitabında yer alan analoji, metafor, atasözleri ve deyimleri belirlemek ve sınıflamak için iki ayrı analiz yönteminden yararlanılmıştır. Analoji, metafor, deyim ve atasözleri içerik analizi ile belirlenmiştir. Analojilerin sınıflandırılması ve analoji, metafor, deyim ve atasözlerinin ünitelere göre dağılımı betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre ders kitabında ağırlıklı olarak aktifleştirici, sözel, somut-somut, yapısal ve basit analoji türüne yer verilirken resimsel, somut-soyut, soyut-soyut ön ve son organize edici analoji türüne hiç yer verilmediği belirlenmiştir. Kitap genelinde analojilerin ünitelere dengeli olarak dağılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca analojilerin kullanımı nicelik olarak yeterli olduğu değerlendirilse de nitelik olarak yetersiz bulunmuştur. Yine ders kitabında metafor, deyim ve atasözlerine literatürdeki diğer kitaplara nispeten daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Ders kitabının genelinde deyimlerin kullanılmasına rağmen atasözlerine ders kitabının genelinde dengeli bir şekilde yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda ders kitaplarında analoji, metafor, deyim atasözlerinin ve kullanımına ve bu alanda yapılabilecek çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Sorumlu Yazar : Samet Karakuş, Doktora Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, Türkiye, samet_karakus20@trabzon.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4588-0163.

Yazar1: Elif Torun, Araş.Gör., Trabzon Üniversitesi, Türkiye, eliftorun0325@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3013-3691.

Yazar2: Ayşegül Şeyihoğlu, Prof.Dr., Trabzon Üniversitesi, Türkiye, aysegulseyihoglu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8143-3753.

Atf için: Torun, E., Şeyihoğlu, A. & Karakuş, S. (2024). 1978 sosyal bilgiler ders kitabının analoji, metafor, deyim ve atasözü varlığı açısından incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 973-1016.

Giriş

İçinde bulunduğumuz yüzyılda bireyden beklenen en önemli becerilerden biri öğrendiklerini günlük hayatına aktarabilmesidir. Bunun sağlanabilmesi için bilginin anlamlı ve kalıcı bir şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Öğretimin bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa doğru gerçekleştirilmesi bağ kurarak anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağladığı bilinmektedir. Bruner (2021) böyle bir bağ kurulmadan öğrenilen bilginin çabuk unutulacağını ifade etmektedir. Söz konusu bu bağ ve ilişkinin gözetilmesinde öğretmene önemli görevler düşmekle beraber yardımcı kaynaklar da anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesi bakımından öğretmenlere yararlar sağlayabilmektedir. Nitekim bu konuda en sık yararlanılan yardımcı kaynak, ders kitaplarıdır.

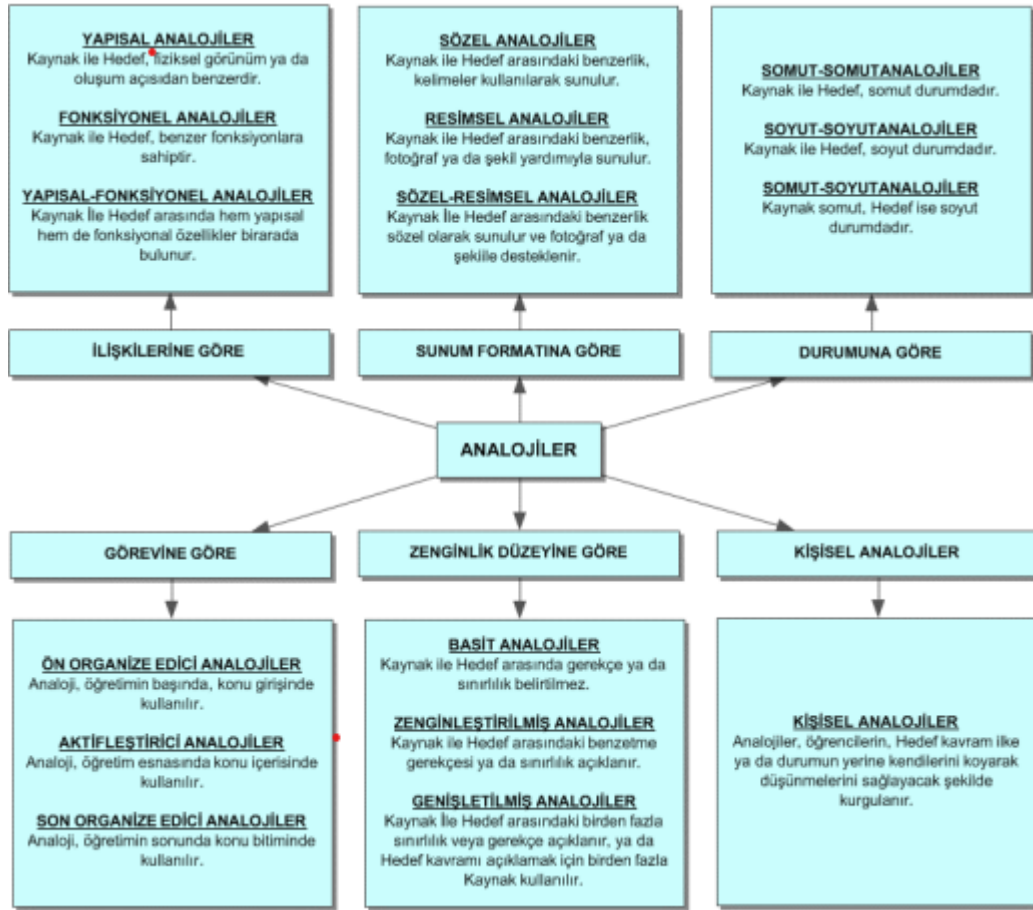
Ders kitapları; eğitim sürecinde öğretim programlarının düzenli bir şekilde yürütülmesinde, derslerin öğretmenler tarafından derli toplu işlenmesinde ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada yararlanılan ve öğretmenden sonraki ikinci en önemli unsur konumundadır (Sülükçü, 2018). Ders kitapları öğretim programlarının uygulanma sürecinde bilgi, beceri ve değerlerin aktarımında kullanılan hem sınıf içinde hem de sınıf dışında başvuru olan önemli bir kaynaktır. Ders kitapları gerek öğrenciler gerekse de öğretmenler için kullanılabilir, dersin amaçlarının gerçekleştirilmesine yardım edebilecek, ülkelerin yürüteceği eğitim politikalarının hayata geçirilmesinde etkili olabilecek, kaliteli eğitim-öğretim faaliyetlerinin uygulanmasında faydalı bir öğretim materyalidir (Caner ve Kurt, 2020). Ders kitaplarında yeni bir kavramın öğretilmesi için önemli olanaklar barındıran metafor ve analogilerin kullanılması gerek öğrenmeyi daha kalıcı hale getirir gerekse de kitapların niteliğinin artmasına yarar sağlar (Özgürbüz, 2013). Orgill ve Bodner'e (2006) göre ise analogi kullanımı ders kitaplarını daha çekici hâle getirebilir ve ders kitaplarının daha akıcı okunmasını sağlayabilir. Bu bağlamda bir ders kitabında özellikle soyut konuların öğretimi için analogi, metafor, deyim ve atasözlerinin işe koşulması, öğrenmeyi anlamlı, ders kitaplarını etkin kılacaktır. Bu amaçla ilişkili olarak 5. ve 6 sınıf düzeyindeki hedef kitle için Türkçe Öğretim Programı (MEB, 2020) analogi, metafor, deyim ve atasözleri işe koşturmaktadır (T.5.3.31. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur. Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma, nesnel ve öznel çıkarımlar üzerinde durulur. ifadeler, abartma, nesnel ve öznel çıkarımlar üzerinde durulur. T.5.3.33. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder. T.6.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.)

Anlamlı ve kalıcı öğrenme sürecinin gerçekleşebilmesi için önemli bir olanak sunan analogi “en az iki olgu, nesne, olay arasındaki benzerliklerden yola çıkarak, bir yargıya varma süreci” şeklinde tanımlanmaktadır (Sönmez, 2017, s. 31). Bu yöntemden insanların birçoğunun günlük yaşamlarında yararlandığı bilinmektedir. Analogi özel bir benzerlik türü ve tümevarımsal akıl yürütme biçimi olarak ifade edilmektedir (Paatz, Ryder, Schwedes ve Scott, 2004). Analogi, Mayo (2008, s. 12) tarafından ise “eski ve yeni arasında kurulan açıklayıcı bir araç” olarak tanımlanır.

Öğretim sürecinin hedefine ulaşabilmesi için analogi en kestirme yoldur (Dinçer, 2011) ve bu yol ile kavramların da etkili bir şekilde öğretilmesi kolaydır (Crowley, 2002). Orgill ve Bodner (2007) birçok yeni kavramın öğrenilmesinde, görselleştirilmesinde ya da bilginin geri çağrılmasında analogilerin öğrenenlere katkı sunduğunu ifade etmektedir. Bu noktada analogilerin öğretim sürecinde kullanılan güçlü bir öğretim aracı olduğunu (Richland ve Simms, 2015) belirtmek gerekir. Bu öğretim aracıyla öğrencilerin bilişsel olarak gelişebilmesi, sorun çözme ve karar verme becerilerini kazanabilmesi mümkündür (Deryakulu, Atal ve Sancar, 2020). Analogi gibi akıl yürütmeye dayalı yöntemlerin eğitim-öğretim ortamlarında kullanılması eğitimin temel hedeflerinden olan yaratıcı, yansıtıcı ve eleştirel düşünme gibi becerilerin öğrenciler tarafından kazanılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Başerer, 2021). Ayrıca bu yöntemle birlikte öğrencilerin; bilgiyi kısa yoldan akılda tutmaları sağlanmakta, zihinsel olarak hafızalarına artı bir yük getirilmemekte, edindikleri bilgileri farklı alanlarda kullanabilmeleri kolay olmaktadır (Bayazit, 2011). Anlaşılması zor, öğrenciye soyut gelen konular analogi ile basit ve somut hale gelmekte, öğrencilerin sezgisel öğrenmelerine imkân vermektedir (Martin, 2003). Öğrenme ortamlarında analogiye başvurulmasıyla öğrencilerin merak duyguları harekete geçirilebilir, öğrenme istekleri artırılabilir, eleştirel ve sorgulayıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlanabilir (Erol-Şahin, 2020).

Analojinin yapısı incelendiğinde “hedef ve kaynak” olmak üzere iki unsur içerdiği görülmektedir (Orgill ve Bodner, 2007). Analojinin daha iyi anlaşılmasına örnek vermek gerekirse kan suya benzetilebilir. Nasıl ki kan olmayınca insan hayatı son bulursa aynı şekilde su da olmazsa insanlar yaşayamaz. Burada hedef kavram *kan*, kaynak kavram ise *sudur*. Kan suya benzetilerek yaşam için önemi anlatılmak istenmiştir.

Literatürde analogilerin sınıflama durumu incelendiğinde genel olarak “ilişkilerine, sunum formatına, durumuna, görevine, zenginlik düzeyine ve kişisel analogi” olmak üzere altıya ayrıldığı, belirtilmektedir (Şeyihoğlu, Özgürbüz ve Torun, 2022). Şekil 1’de analogi çeşitlerine yer verilmiştir.

Şekil 1. Analoji çeşitleri

Benzer şekilde hedef ve kaynak ilişkisi içeren analojiye çok benzediği için zaman zaman da birbiri ile karıştırılan bir başka benzetme yöntemi de metaforlardır. Analoji gibi metaforlar da önemli ve değerli söz varlıklarındandır. Soyut unsurların somutlaştırılması, kalıcı ve anlamlı öğrenmenin sağlanması, eleştirel ve sorgulayıcı düşünmeyi desteklemesi adına metaforlardan sıklıkla yararlanılmaktadır. Metaforlar iki kavram, olgu ya da olay gibi unsurlar arasında kıyaslama yapmayı, bu unsurlar arasındaki benzerliklerin mecazlı söyleyişle sunmayı sağlar (Özgürbüz, 2013). Metaforların eğitim ve öğretime sağladığı katkı açısından analogilerle benzer özellikleri barındırdığı ifade edilebilir. Öte yandan bilgiyi sunma ve sağladığı yarar açısından analogilere benzeyen metaforlar küçük farklarla analogilerden ayrılmaktadır. Bu noktada metaforlar, farklı unsurlar arasında benzerlik kurmanın yanı sıra yeni bir bakış açısı sunarak ilişkisiz kavramların birleştirilmesini de olanaklı kılar (Wagenheim, Clark ve Crispo, 2009). Diğer bir deyişle metaforlar benzemeyen iki olgu arasında da ilişki kurarak yeni zihinsel şemaların oluşmasını sağlar (Saban, 2009). Analogiler yapısı ve özellikleri nedeniyle metaforlarla, metaforlar ise deyim ve atasözleriyle sıklıkla karıştırılabilmektedir. Nitekim bazı çalışmalarda kimi metaforlar deyim olarak ele alınırken aynı ifadelerin diğer çalışmalarda deyim olarak ele alındığı görülmektedir.

Analogiler ve metaforlar gibi deyim ve atasözleri de bilginin somutlaştırılması ve kolay öğrenilmesine yarar sağlama nedeniyle öğretimde kullanılmaktadır. Edebî türlerden deyim ve

atasözleri de soyut konu ve kavramların somutlaştırılmasının yanı sıra derse ilgi çekmesi, motivasyon ve başarıyı artırması nedeniyle öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlar (Kaymakçı, 2013). Kısa ve net ifadeler olan atasözleri, anlatıma akıcılık kazandırarak, az sözle çok şey anlatmanın yolunu açar (Çelikkaya ve Esen, 2017). Yerinde kullanılan bir atasözü onlarca cümlele anlatamadığını anlatabilir (Doğan, 2014). Yine deyimler de kavram, olay ya da olguyu anlatmak için başvurulan özgün söz öbekleridir. Deyimler atasözleri gibi ders verme ve yol gösterme gibi bir amacı taşımayıp anlatıma çekicilik kazandırarak konuya karşı ilgi uyandıran söz öbekleridir (Bağcı, 2010).

Ders kitapları incelendiğinde, literatürde analogi kullanımını inceleyen çalışmaların (Akçay, 2016; Özgürbüz, 2013; Curtis ve Reigeluth, 1984; Çalık ve Kaya, 2012; Demirci-Güler ve Yağbasan, 2008; Glynn ve Takahashi, 1998; Harrison, 2001; Iding, 1997; Orgill ve Bodner, 2006; Toprak ve Pekmez, 2011; Yener, 2012; Thiele ve Treagust, 1994; Thiele ve Treagust, 1995) yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan Demirci-Güler ve Yağbasan (2008) ilköğretim fen ve teknoloji dersi öğretiminde kullanılan ders kitaplarını inceledikleri araştırmada 89 adet analoginin kullanıldığını saptamışlardır. Kitaplarda kullanılan analogilerin basit şekilde sunulduğu, "hedef ile kaynak" kavramlarının arasındaki bağlantının yeterince verilmediği ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca çalışmada bazı analogilerin anlaşılmasının ise çok zor olduğunu belirtilmiştir. Orgill ve Bodner (2006) tarafından yapılan çalışmada 8 biyokimya ders kitabı incelenmiş, analogilerin nasıl kullanıldığı ve sunulduğu ortaya çıkarılmıştır. İncelenen biyokimya ders kitaplarında toplam 158 analogi tespit edilmiştir. Çalışmada, kitaplarda kullanılan analogilerin türüne bakıldığında yarısından fazlasının zenginleştirilmiş analogi olduğu saptanmıştır. İncelenen kitaplarda analogilerin etkili bir şekilde sunulmadığı vurgulanmıştır. Akçay (2016) 4 biyoloji, 5 fizik, 6 kimya kitabı olmak üzere 15 ders kitabını analogilerin ne türde ve ne kadar kullanıldığı yönüyle incelemiştir. İncelenen ders kitaplarında toplamda 92 analoginin kullanıldığı belirlenmiştir. Belirlenen analogilerin çoğunluğunun ise basit düzeyde analogi olduğu saptanmıştır. Diğer bir çalışmada Şeyihoğlu ve Özgürbüz (2015) 9, 10, 11 ve 12. sınıf coğrafya ders kitaplarındaki analogileri incelemişlerdir. Araştırmada toplam 71 analogi tespit edilmiş olup bunların çoğunluğu somut-soyut türünde analogiler olduğu belirlenmiştir. Çalışmada incelenen ders kitaplarındaki analogilerin nicel olarak yetersiz bulunduğu ve nitel anlamda ise birtakım eksikliklerinin olduğu belirtilmiştir. Şeyihoğlu ve diğerleri, (2022) çalışmalarında 4, 5, 6 ve 7. sınıflardan birer kitap olmak üzere sosyal bilgiler ders kitaplarındaki analogileri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda ders kitaplarında ağırlıklı olarak kişisel analogilere daha çok yer verildiği, sınıf seviyesi arttıkça analogi kullanımının da arttığı, kullanılan analogilerin gerek nitelik gerekse de nicelik açısından yeterli bulunmadığı ortaya konulmuştur.

Sosyal bilgiler alanında metafor çalışmaları ele alındığında metaforik algı araştırmalarının ön plana çıktığı görülmüştür. Bu anlamda tarih, coğrafya, vatandaşlık ve çevre gibi birçok alanla bağlantılı kavramların öğretmen, öğrenci ve öğretmen adaylarıyla yürütüldüğü metaforik algı çalışmalarının bulunduğu belirlenmiştir. Öte yandan sosyal bilgiler ders kitaplarının metaforlar

açısından incelendiği bir çalışmaya rastlanmıştır. Bekdemir, Tağrıkulu ve Çobanoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada 4. ve 5. sınıf düzeyindeki ders kitaplarında metaforlara daha az yer verildiği buna karşılık 6. ve 7. sınıf düzeyinde daha fazla metafora yer verildiğinin belirlendiği paylaşılmıştır. Yine farklı konu alanlarında metafor ve analogilerin bir arada ele alındığı çalışmalara da rastlamak mümkündür. Bu anlamda Özgürbüz (2013) coğrafya ders kitaplarında, Gülcan (2021) biyoloji ders kitaplarında metafor ve analogilerin kullanım durumunu incelemiştir.

Sosyal bilgilerde deyim ve atasözleri üzerine alanyazın incelendiğinde Çelik (2011)'in sosyal bilgiler ders kitabından seçtiği öğrenme alanında atasözleri ve deyimlerin kullanılma durumunu incelediği çalışması, Çelikkaya ve Esen (2017)'in atasözleri ve deyimleri sosyal bilgilerde değerler eğitimi bağlamında ele aldığı, Görmez (2018)'in sosyal bilgiler ders kitaplarını edebî ürünlerin kullanımı açısından ele aldığı, İbret, Avcı, Karabıyık, Güleş ve Demirci (2017)'nin değerlerin öğretiminde edebî ürünlerden yararlanma üzerine öğretmen görüşlerini aldığı, Kaymakçı (2013)'nin sosyal bilgiler ders kitaplarını edebî ürünlerin kullanımı açısından ele aldığı, Kuzey (2021)'in 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını deyim ve atasözlerinin yer alma durumunu incelediği, Mindivanlı, Küçük ve Aktaş'ın (2012) sosyal bilgiler dersinde atasözleri ve deyimlerin değerler eğitiminde kullanılmasını ele aldığı, Mindivanlı Akdoğan, Boztaş ve Koç (2014) inkılap tarihi ders kitaplarındaki değerlerin öğretiminde değer ve atasözleri kullanımını incelediği, Sönmez'in (2014) atasözlerinin sosyal bilgiler değerleri açısından incelediği belirlenmiştir. Söz konusu çalışmaların atasözleri ve deyimleri çoğunlukla değerler eğitimi bağlamında ele aldığı veya sosyal bilgilerde edebî türlerin kullanımı bağlamında atasözleri ve deyimlerin incelendiği görülmektedir. Ancak atasözleri ve deyimlerin ders kitaplarındaki kullanımı çoğunlukla özel olarak ele alınmamış farklı edebî türler ile birlikte değerlendirilmiştir. Söz konusu ders kitaplarında atasözleri ve deyimlerin sığ kullanıldığı belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, ekonomi, siyaset bilimi, antropoloji, felsefe gibi birçok farklı disiplinin bilgisini içinde barındıran ve aynı zamanda soyut kavram ve konuların da yoğunlukta olduğu önemli derslerdendir (Ünal ve Er, 2017). Analoji ve metafor gibi öğrenci merkezli yöntemlerin kullanılması ile deyim ve atasözlerine sosyal bilgiler derslerinde yer verilmesi soyut konuların somutlaştırılarak daha verimli öğrenmenin gerçekleştirilmesine katkı sunacaktır. Tüm eğitim alanlarında olduğu gibi sosyal bilgilerde de eğitim-öğretim esnasında başvurulan yöntem, teknik, strateji ve materyaller yürütülen eğitim etkinliklerinin verimini etkilemektedir. Özellikle sosyal bilgiler ders kitaplarının ve derste kullanılan yöntem ve tekniklerin öğrencilerin bilgiyi yapılandırmasında önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Sosyal bilgiler öğretiminde gerek ders kitaplarında gerekse de dersin öğretimi sırasında analogi, metafor, atasözü ve deyimlere başvurulmasının eğitim-öğretim sürecine yapacağı katkı açıktır. Bu bağlamda sosyal bilgiler ders kitaplarında analogi, metafor, deyim ve atasözlerine ne seviyede yer verildiğinin ortaya çıkarılmasının alana katkı sağlayacağı söylenebilir. Literatür incelendiğinde ise konu ile ilgili yapılan araştırmaların

(Bekdemir ve diğeri., 2021; Kuzey, 2021; Şeyihoğlu ve diğeri., 2022) oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Öte yandan bu çalışmanın daha önce incelenen sosyal bilgiler ders kitaplarından farklı olması ve ders kitabında yer alan analogi, metafor, atasözleri ve deyimlerin aynı çalışmada ele alınarak değerlendirilmesi açısından özgün ve önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın alan uzmanlarına, ders kitabı yazarlarına, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere rehber olması hedeflenmektedir.

Bu sebeple bu çalışmada 1978 ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı analogi, metafor, deyim ve atasözlerinin kullanım durumu açısından ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, 1978 yılında basılan ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan söz varlıklarının (analogi, metafor, deyim ve atasözleri) kullanım durumunu belirlemek ve sosyal bilgiler eğitimi açısından yorumlamaktır. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

1. Ders kitabında yer alan analogilerin kullanım sıklığı, analogik sınıflamaya ve ünitelere göre dağılımı nasıldır?
2. Ders kitabında yer alan metaforların, atasözlerinin, deyimlerin kullanım sıklığı ve ünitelere göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının analogi, metafor, atasözleri ve deyim kullanımı açısından incelendiği çalışmada nitel yaklaşım benimsenerek doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi tekniği araştırılan konunun üzerine doğrudan yoğun bilgi sağlayan (Hodder, 2000) ve çalışılan konuda ilgili kişilere doğrudan ulaşılamayan durumlarda tercih edilen önemli veri kaynaklarından (Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019). Bu teknikte doküman belirli kriterler çerçevesinde kodlanıp incelenir. Böylelikle hali hazırda bulunan kaynaklardaki eğilimin hangi yönde olduğu ortaya konarak çıkarım yapmaya olanak tanınır (Cresswell, 2016). Bu çalışmanın veri kaynağını 1978 yılına ait ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı oluşturmaktadır.

İncelenen Dokümanlar

Araştırmada ortaokul 1. sınıf seviyesindeki sosyal bilgiler ders kitabı incelenmiştir. Ders kitabının basımı, MEB tarafından Türk Tarih Kurumuna yaptırılmıştır. 1978 yılı basımı olan ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı Kazım SAYMALI tarafından yazılmış ve 332 sayfadır. Bu ders kitabının seçiminde, Alaca (2017) nın çalışmasından analiz edildiği üzere Orta 1 düzeyinde 1978-1985 yılları arasında kullanılan tek kitap olması ve 12 Eylül 1980'de başlayan askeri yönetim öncesi ve 1996 yılında toplanan XV. Milli Eğitim Şurası kapsamında kesintisiz sekiz yıllık eğitime geçilmeden önce Orta I düzeyinde öğrenim alanında en uzun süre bulunan tek kitap olması etkili olmuştur. Tüm bunlara ek olarak kitabın MEB Yayınevine ait olması da seçim de etkili olmuştur.

Veri Toplama Süreci

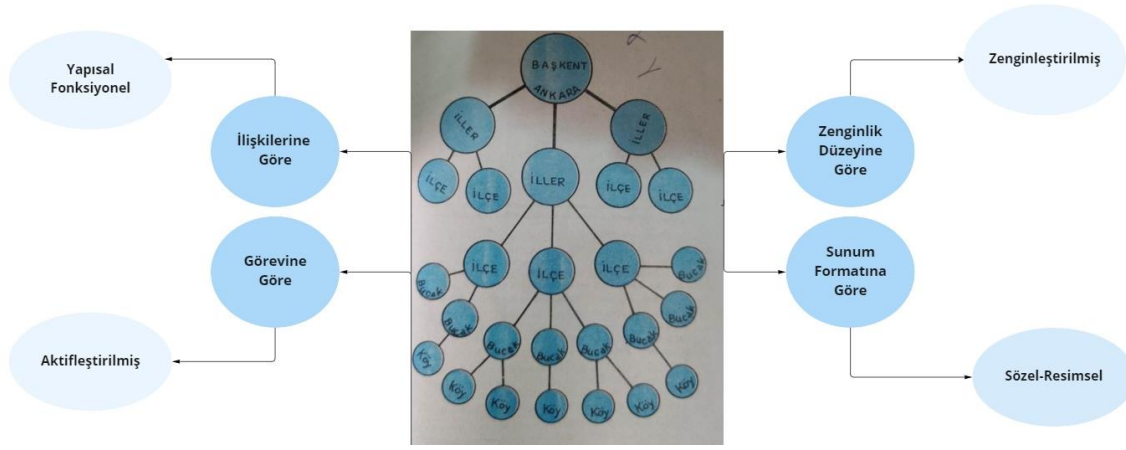
Çalışma konusuna karar verilmesinin ardından doküman ikinci el kitap satan bir site üzerinden temin edilmiş ve analiz işlemleri başlatılmıştır. Çalışma konusu etik kurul izni gerektirmediğinden etik kurul izni başvurusunda bulunulmamıştır.

Veri Analizi

Çalışmada sosyal bilgiler ders kitabında yer alan analogi, metafor, atasözleri ve deyimleri belirlemek ve sınıflamak için iki ayrı analiz yönteminden yararlanılmıştır. Bu bağlamda analogi, metafor, deyim ve atasözleri içerik analizi ile belirlenmiştir. Analogilerin sınıflandırılması ve analogi, metafor, deyim ve atasözlerinin ünitelere göre dağılımı betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Betimsel analizde kavramsal yapı bilinir ve önceden belirlenen kodlarla analiz işlemi yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Var olan durumun ortaya konması amaçlandığından betimsel analiz tercih edilmiştir.

Ders kitaplarındaki analogilerin sınıflandırılmasında; Curtis ve Reigeluth (1984), Thiele ve Treagust (1991) ve Şahin'in (2010) çalışmalarında bulunan analogi kategorilerinden yararlanılmıştır. Analiz işlemi için her bir araştırmacı öncelikle ders kitaplarını bağımsız olarak okumuş ve analogi, metafor, atasözü ve deyim olduğunu düşündüğü cümleleri belirlemiştir. Araştırmacılar belirlenen dört başlığa dahil olduğunu düşündükleri cümleleri sayfa numaralarıyla birlikte bir dosyaya kaydetmiştir. Üç araştırmacının da farklı zaman ve sürelerde yaptığı ilk analiz sonuçları araştırmacılardan biri tarafından bir araya getirilerek uzlaşılan ve farklılaşan yönler tek tabloda birleştirilmiştir. İlk kodlamadan yaklaşık üç ay sonra araştırmacılar bir araya gelerek bağımsız kodlamalar ve belirlenen veriler hakkında fikir alışverişinde bulunmuştur. Çalışmanın tekrar edilebilirliği yani dış geçerliliği ve tutarlılığı yani iç geçerliliği (Yıldırım ve Şimşek, 2016) için araştırmacılar daha önce oluşturdukları kodlar üzerine tekrar görüş bildirmiştir. Bağımsız yapılan hem ilk hem de son kodlamalarda büyük ölçüde uzlaşıldığı belirlenmiştir. Böylelikle ilk kodlama ve son kodlama üzerinde görüş bildirilmiştir ve çoğunlukla uzlaşma sağlanmıştır. Analogilerin sınıflandırılması için yapılan ikinci toplantıda analogilerin türleri belirlenmiş uzlaşılamayan noktalar için uzman görüşü alma kararı verilmiştir. Tespit edilen analogi ve metaforlar, analogi ve metafor üzerine çalışmaları bulunan bir uzmana gönderilerek görüşü alınmıştır. Belirlenen atasözleri ve deyimler Türk Dil Kurumunun web sitesinden (Web 1) kontrol edilerek Türkçe dil uzmanına gönderilmiştir. Uzman görüşlerinin alınmasının ve kodlayıcılar arası güvenirliliğin sağlanmasının ardından analiz işlemi sonlandırılarak veriler tablolaştırılmıştır. Şekil 2'de analogilerin analizine ve kodlanmasına ilişkin bir örneğe yer verilmiştir.

Şekil 2. Ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı analoji analizi örneği

1978 Sosyal Bilgiler ders kitabında analoji, metafor, atasözü ve deyimlerin kullanılma durumu ile analogilerin ünite alanlarına göre dağılımı ve türlerine ait bulgular frekans bilgileriyle birlikte tablolar halinde sunulmuştur. Her bir tabloyu açıklayan bilgilere ilgili tablonun altında yer verilmiştir. Tablolarda bulgular ders kitabında yer alan sayfa numarası ile verilerek analoginin ilgili ders kitabından teyit edilebilirliği sağlanmıştır. Örneğin SB-131 kodu; ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabınının 131. sayfasını ifade etmektedir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Bu çalışmada veriler insanlardan toplanmadığı için etik kurul izni gerekmemektedir.

Bulgular

Araştırmada ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında analogilere yer verilme durumu, analogilerin analogik sınıflamaya göre dağılımı, analogilerin ünitelere göre dağılımı, deyim ve atasözlerin ders kitabında hangi sıklıkta yer aldığı incelenmiş ve bulgular bölümünde sırasıyla sunulmuştur. Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında analogilere yer verilme durumu ve bu analogilerin analogik sınıflamaya göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ders kitabında analogilerin kullanılma durumu ve analogik sınıflamaya göre dağılımı

Analojiler		Frekans	Sayfa
İlişkileri	Yapısal	12	SB-26, SB-52, SB-90, SB-135, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230
	Fonksiyonel	3	SB-124, SB-142, SB-192
	Yapısal fonksiyonel	3	SB-40, SB-47, SB-253
Sunum formatı	Sözel	17	SB-26, SB-40, SB-52, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-192, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230, SB-253
	Sözel-resimsel	1	SB-47
Durumu	Somut-somut	18	SB-26, SB-40, SB-47, SB-52, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-192, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230, SB-253
	Somut-soyut	-	
	Soyut-soyut	-	
Görevi	Ön Organize Edici	-	
	Aktifleştirici	18	SB-26, SB-40, SB-47, SB-52, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-192, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230, SB-253
	Son organize edici	-	
Zenginlik düzeyi	Basit	10	SB-26, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-184, SB-189, SB-196, SB-253
	Zenginleştirilmiş	6	SB-40, SB-47, SB-52, SB-166, SB-192, SB-230
	Genişletilmiş	2	SB-222, SB-223
Toplam		18	
Kişisel		-	
Analojiler			
Genel		18	
Toplam			

Tabloda görüldüğü gibi ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ilişkilerine göre 12 yapısal, 3 fonksiyonel, 3 yapısal-fonksiyonel analogiye yer verilmiştir. Diğer bir deyişle ders kitabında yer alan yapısal analogiler fonksiyonel ve yapısal-fonksiyonel analogilerin 4 katıdır. Ortaokul sosyal bilgiler ders kitabında sunum formatına göre 17 sözel analogiye yer verilirken sözel-resimsel analogiye sadece 1 kez yer verilmiştir. Resimsel analogi ise hiç kullanılmamıştır. Ortaokul 1 sosyal bilgiler ders kitabında durumuna göre somut-somut 18 analogiye yer verilirken somut- soyut ve soyut- soyut analogi türüne hiç yer verilmemiştir. Görevine göre 18 aktifleştirici analogi kullanılmışken ön organize edici ve son organize edici analogiye hiç yer verilmemiştir. Zenginlik düzeyine göre 10 basit 6 zenginleştirilmiş 2 genişletilmiş analogiye yer verilmiştir. Ortaokul 1.sınıf ders kitabında herhangi bir kişisel analogiye yer verilmemiştir. Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplamda 18 analogi tespit edilmiştir. Ders kitabında ağırlıklı olarak aktifleştirici, sözel, somut-somut, yapısal ve basit analogi türüne yer verilirken resimsel, somut-soyut, soyut-soyut ön ve son organize edici analogi türüne hiç yer verilmemiştir.

Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan analogilerin ve türlerinin ünitelere göre dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Büyük
Uygarlı
klar
Geliştir
diler

Tablo incelendiğinde ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tespit edilen toplam 18 analojinin ünitelere dağılımına göre “Yaşadığımız toplum içinde haklarımız ve görevlerimiz” adlı üniteye 5 analogi tespit edilmiştir. Bu analogiler en çok somut-somut ve aktifleştirici türünde olmuştur. Bu üniteye fonksiyonel, resimsel, somut-soyut, soyut-soyut, son organize edici, genişletilmiş ve kişisel analogi türünde analogiye rastlanmamıştır. Ders kitabında yer alan tek sözel-resimsel ve ön organize edici türdeki analogi de bu üniteye yer almaktadır. “Yurdumuzun neresinde yaşıyoruz?” adlı ünite, kitapta en çok analojinin olduğu (f=9) üniteye yer verilmiştir. Bu üniteye en çok sözel, somut-somut, aktifleştirici ve basit türde analogiye yer verilmiştir. Yapısal-fonksiyonel, resimsel, sözel-resimsel, somut-soyut, soyut-soyut, ön ve son organize edici, genişletilmiş, kişisel analogi türünde bir analogiye ise rastlanmamıştır. “Dünyamıza toplu bakış” adlı üniteye bakıldığında toplamda 3 analogiye yer verildiği görülmektedir. Bu üniteye yapısal, sözel, somut-somut ve aktifleştirici türdeki analogiler eşit düzeyde (f=3) yer almaktadır. Geriye kalan yapısal-fonksiyonel, fonksiyonel, resimsel, resimsel-sözel resimsel, somut-soyut, soyut-soyut, ön ve son organize edici, kişisel ve basit türde analogiye yer verilmemiştir. “Yurdumuzda eski çağlarda kimler nasıl yaşamışlardır?” adlı üniteye ise bir analogi yer almaktadır. Bu analogi ise yapısal-fonksiyonel, sözel, aktifleştirici ve basit düzeydeki analogiye örnektir. Ders kitabının son ünitesi olan “Türkler Orta Asya’da büyük uygarlıklar geliştirdiler” ünitesinde ise herhangi bir analogiye yer verilmemiştir.

Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ayrıca metafor, atasözü ve deyimler açısından da incelenmiştir. Tespit edilen metaforlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Ortaokul 1. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan metaforlar

Sıra No	Benzeyen	Benzetilen	Sayfa No
1	Gerçek bir toplum	Okul	2
2	Güçlü bir bağ	Okul arkadaşlığı	3
3	Canlı bir toplum	Okul	7
4	Gideceği yeri bilmeyen bir yolcu	Amaçsız insan	7
5	Okul toplumunun başkanı	Müdür	8
6	İkinci yuva	Okul	16
7	En küçük insan toplumu	Aile	28
8	Ulusun temeli	Aile	29
9	İnsan toplumu	Aile	29
10	Türk toplumunun temeli	Aile	29
11	Can damarı	Yollar	66
12	Kara gün dostu	Kızılây	75
13	Korkunç silah	Uçak	77
14	Altın anahtar	Güleryüz	82
15	Cennet	Ülkemiz (Türkiye)	83
16	Barışın simgesi	Zeytin dalı	91
17	Silah deposu	Ege adaları	92
18	Köprü	Çatalca ve Kocaeli yarımadaıarı	109
19	Beyaz altın	Pamuk	146
20	Tarım sanatı	Turfanda sebzeçilik	148
21	Tarih	Akdeniz kıyıları	156
22	Kalp	Ankara	177
23	Kalp ve beyin	Ankara	178
24	Beşik	Asya	229
25	Kapı	Panama kanalı	235
26	Köprü	Yurdumuz (Türkiye)	237
27	Güçlü kale	Türkler	316

Tablo 3 incelendiğinde ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 29 metafor örneğine rastlanmıştır. En çok “aile” kelimesi ile ilgili metaforlara (4 kez) yer verilmiştir. Örneğin “Aile, en küçük insan toplumdur” (s.29), “Aile, Türk toplumunun temelidir” (s. 29) şeklinde örneklere rastlanmıştır. “Aile” kelimesinden sonra ise en çok Ankara (2 kez) ve yurdumuz/ülkemiz (2 kez) kelimesine ilişkin metaforların olduğu belirlenmiştir. Bunlara “Ankara, Türkiye’nin kalbi ve beynidir” (s. 178), “Yurdumuz, Asya ile Avrupa arasında bir köprü gibidir” (s. 237) şeklindeki örnekler gösterilebilir.

Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan deyimlere ilişkin elde edilen bulgulara bilgiler Tablo 4’te yer verilmiştir.

Ders kitabında yer alan deyimlere ilişkin bilgiler Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Ders kitabında yer alan deyimler

Sıra No	Deyim	Sayfa No	Frekans	Sıra No	Deyim	Sayfa No	Frekans
1	Ortaya çıkmak	120,318, 12, 23, 48, 184, 186, 187, 195, 223, 227, 250, 266, 307	14	56	Yardımda bulunmak	46b	1
2	Neden olmak	69, 71, 83, 124, 127, 187, 223, 230, 260, 275, 276, 305, 316	13	57	İşe girmek	3	1
3	Elde etmek	45, 59, 92, 119, 141, 163, 206, 209, 235	9	58	Tüyleri ürpermek	69a	1
4	Ele geçirmek	167, 178, 200,202, 276a,282, 315, 321	8	59	Çaba harcamak	75	1
5	Zarar vermek	4, 5, 10, 16, 43, 173	6	60	El değiştirmek	78	1
6	Ortadan kalkmak	77,299a, 309, 310, 311, 319	6	61	İyi gelmek	80	1
7	Destek olmak	5a, 35, 40, 44, 76, 79	6	62	Hor bakmak	82	1
8	Ortadan kaldırmak	123,167a, 280, 305a, 318a,320	6	63	Ders almak	92	1
9	Özen göstermek	5b, 9,11, 16, 32	5	64	Ders vermek	102	1
10	Karşı koymak	213, 299, 312, 315a, 316a	5	65	Aylık bağlamak	117a	1
11	Temiz tutmak	4,5c, 8, 14, 36	5	66	Elinden almak	130b	1
12	Sıkıntıya düşmek	76a, 68, 78, 82	4	67	Göz yummak	130c	1
13	Saygı göstermek	286, 315b, 13, 296	4	68	El koymak	130d	1
14	Yol göstermek	50, 82a, 84, 301	4	69	Yol almak	130e	1
15	Eyleme geçmek	130, 132, 213a, 315c	4	70	Sürgün vermek	135	1
16	Yer tutmak	103,118, 142, 165	4	71	Denize dökmek	132a	1
17	Karar almak	16a, 46, 178	3	72	Zarar görmek	146	1
18	Zorunda kalmak	19, 76b, 303	3	73	Ad almak	162	1
19	Eline geçmek	79a, 156, 233	3	74	Hizmete girmek	163a	1
20	Karar vermek	85, 203, 282a	3	75	Önde gelmek	165a	1
21	Baş eğmek	296a, 299b 301a	3	76	Geri çekilmek	168	1
22	Yol açmak	299c,301b,305b	3	77	Elde tutmak	168a	1
23	Yok olmak	115, 123a, 269	3	78	Çembere almak	169b	1

24	Yol aramak	130a,299d,301c	3	79	Esir düşmek	169c	1
25	Üzerine yürümek	308, 321a	2	80	Yok etmek	173a	1
26	Meydana gelmek	11a, 158	2	81	Yer kaplamak	183	1
27	Ad vermek	16b, 123b	2	82	İmkan vermek	190	1
28	Katkıda bulunmak	29, 84	2	83	Hız vermek	199	1
29	Boşa gitmek	33, 207	2	84	Açık vermek	199a	1
30	Emek harcamak	38, 81	2	85	Elden çıkmak	201a	1
31	Zarara uğramak	70, 71a	2	86	Geri çevirmek	201b	1
32	Ortaya çıkarmak	117, 250a	2	87	Pusuda beklemek	201c	1
33	Son bulmak	104, 237	2	88	İki ateş arasında kalmak	202a	1
34	Yer almak	153, 194	2	89	Yol kesmek	213b	1
35	Ayak basmak	217, 218	2	90	Ele geçmek	256	1
36	Gözden geçirmek	169, 279	2	91	Gözü olmak	260b	1
37	İlgi çekmek	186a, 200	2	92	Başta gelmek	270	1
38	Pusu kurmak	201d, 293	2	93	Maceraya atılmak	280a	1
39	Sona ermek	265, 276b	2	94	Kül olmak	281	1
40	Hesap tutmak	7	1	95	Temel atmak	286a	1
41	Ders görmek	4	1	96	Pusuya düşmek	301d	1
42	Boşa çıkarmak	9a	1	97	Söz dinlemek	301e	1
43	Karşı gelmek	11b	1	98	Sonuç çıkarmak	301f	1
44	Ceza vermek	11c	1	99	Kılıçtan geçirilmek	301g	1
45	Ceza almak	11d	1	100	Boyunduruk altına girmek	302	1
46	El ele vermek	5	1	101	Can vermek	302a	1
47	Hoş görmek	13a	1	102	Ele almak	307a	1
48	Güveni sarsılmak	5a	1	103	Adını vermek	310a	1
49	Sevgi beslemek	29a	1	104	Açığa vurmak	312a	1
50	Kenara çekilmek	29b	1	105	Birbirine düşmek	314	1
51	Hatır sormak	30	1	106	Karşı karşıya gelmek	315d	1
52	Kiraya vermek	30a	1	107	Göz dikmek	316c	1
53	Örnek olmak	31	1	108	Kolaylık	44a	1

					göstermek		
54	Razı olmak	33a	1	109	Ceza kesmek	46a	1
55	İşi düşmek	34	1	110	Dile getirmek	35a	1
56	Buyruğuna girmek	320	1				
Toplam=229							

Tablo 4 incelendiğinde ders kitabında yer verilen deyimlerin varlığının yetersiz olduğunu söylemek mümkündür. Ders kitabında 110 farklı deyim toplamda 229 kere kullanılmıştır. Tespit edilen deyimlere bakıldığında en çok ortaya çıkmak (f=14), neden olmak (f=13), elde etmek (f=9), ele geçirmek (f=8) deyimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Deyimlerin sayfa sayılarına dağılışına bakıldığında ise ders kitabının genelinde deyimlerin kullanıldığı söylenebilir.

Ders kitabı ayrıca atasözleri varlığı açısından da incelenmiş ve tespit edilen atasözlerine ilişkin bilgiler tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Ders kitabında yer alan atasözleri

Sıra No	Atasözü	Sayfa No	Frekans
1	Aslan yatağından belli olur.	2	1
2	Birlikten güç doğar.	5	1
3	Bir elin nesi var, iki elin sesi var.	13	1
4	Herkes ayağını yorganına göre uzatmalıdır.	30	1
5	Komşu komşunun külüne muhtaçtır.	35	1
6	Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur.	36	1
7	Can boğazdan gelir.	65	1
8	Damlaya damlaya göl olur.	78	1
9	Ev alma komşu al.	34	1
10	Güneş girmeyen yere doktor girer.	32	1

Tablo 5'e bakıldığında ders kitabında 10 farklı atasözüne yer verildiği belirlenmiştir. Belirlenen bu atasözlerinin ders kitabında birer kez kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan atasözleri incelendiğinde *yardımlaşma* (Bir elin nesi var iki elin sesi var, birlikten güç doğar), *tasarruf* (damlaya damlaya göl olur, ayağını yorganına göre uzat) ve *komşuluk* (komşu komşunun külüne muhtaçtır, ev alma komşu al) konularının ön plana çıkarıldığı söylenebilir. Atasözlerinin ders kitabındaki sayfa sayılarına dağılışına bakıldığında ilk 78 sayfada atasözlerinin kullanıldığı görülmektedir. Buradan hareketle atasözlerinin ders kitabının geneline yayılarak kullanılmadığını söylemek mümkündür.

Araştırmada ders kitabında yer alan metafor, atasözü ve deyimlerin ünitelere dağılışı da incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Metafor, atasözü ve deyimlerin ünitelere göre dağılışı

Ünite Adı	Metaforlar	Atasözleri	Deyimler	Toplam
Yaşadığımız Topluluklar İçinde Haklarımız ve Görevlerimiz	2, 3,7,7a,8, 16,28,29, 29a, 29b, 66, 75, 77, 82, 83 (f=15)	2, 5,13,30,32, 34, 35,36,65, 78 (f=10)	3,4, 5, 5a, 5b, 5c,7, 8, 8a,9, 9a, 10, 10a, 11, 11a, 11b, 11c, 11d, 12, 13, 13a,14,16, 16a, 16b, 19, 23, 29, 29a, 29b, 30, 30a,31,32,33, 33a, 34,35, 35a,36, 38,40,43,44, 44a, 45, 45a, 46, 46a, 46b, 48,50,59,68,69, 69a,70,71, 71a,75, 76, 76a, 76b, 77,78, 78a,79, 79a,80, 81,82,82a,82b, 83, 84, 84a, 85 (f=77)	102
	91, 92, 109, 146,148, 156, 177, 178 (f=8)	-	92, 92a,102, 103,104,115,117, 117a, 118,119,120, 123, 123a, 123b,124,127,130, 130a, 130b, 130c,130d, 130e,132, 132a, 135, 141,142,146, 153, 156,158, 162, 163, 163a,165, ,167, 167a, 167b, 167c,168, 168a, 169, 169a, 173, 173a, 177, 178, 178a, 183, 184,186, 186a, 187, 187a,190, 194,195,197, 199, 199a,200, 200a,201, 201a, 201b, 201c,202,,202b, 203,206, 207,209,213, 213a, 213b (f=76)	84
Yurdumuzun Neresinde Yaşıyoruz?	229, 235, 237 (f=3)	-	217, 218, 223, 223a, 227, 230,233, 235, 237 (f=9)	12
Dünyamıza Toplu Bakış	-	-	250, 250a,256,260, 260a,260b,265, 266,266a, 269, 270, 275, 276, 276a, 276b, 279,280, 280a, 281,282, 282a,286, 286a, (f=23)	23
Yurdumuzda Eski Çağlarda Kimler Nasıl Yaşamışlardır?	316 (f=1)	-	293,296, 296a,299, 299a, 299b, 299c, 301, 301a, 301b, 301c, 301d, 301e,302, 302a, 303, 305, 305a, 305b,307, 307a, 308, 309,310, 310a, 311,312, 312a, 314,315, 315a, 315b, 315c, 316, 316a, 316b, 316c,318, 318a, 319,320, 320a, 321, 321a (f=44)	45
Türkler Orta Asya'da Büyük Uygarlıklar Geliştirdiler	27	10	229	266
Toplam	27	10	229	266

Tablo 6 incelendiğinde en çok metaforun, atasözünün ve deyimlerin birinci ünite olan “Yaşadığımız Topluluklar İçinde Haklarımız ve Görevlerimiz” adlı üniteye yer aldığı görülmektedir. Atasözlerinin ünitelere dağılışına bakıldığında sadece yine “Yaşadığımız Topluluklar İçinde Haklarımız ve Görevlerimiz” adlı üniteye yer alması dikkat çekicidir. Deyimler her üniteye yer almakla birlikte en az “Dünyamıza Toplu Bakış” adlı üniteye yer almaktadır. Metaforlara “Yurdumuzda Eski Çağlarda Kimler Nasıl Yaşamışlardır?” adlı ünite dışında geri kalan tüm ünitelerde az da olsa yer verildiği görülmektedir. Üniteler bazında değerlendirildiğinde “Yurdumuzda Eski Çağlarda Kimler Nasıl Yaşamışlardır?” ünitesi dışında diğer tüm ünitelerde

deyim ve metaforlara birlikte yer verildiği anlaşılmaktadır. Adı geçen bu ünite sadece deyim söz varlığına yer verilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

1978 yılında basılan ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan söz varlıklarının (analoji, metafor, deyim ve atasözleri) kullanım durumunu belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada ders kitabında 18 analojiye yer verildiği belirlenmiştir. Bu bulgu ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının analoji varlığı açısından günümüzde okutulmakta olan ders kitaplarından niceliksel olarak iyi düzeyde olduğuna ve kendi içerisinde orta düzeyde bir zenginliğe sahip olduğu sonucuna işaret etmektedir. Şeyihoğlu ve diğerleri. (2022) yaptıkları çalışmada 4, 5, 6 ve 7. sınıf düzeyindeki sosyal bilgiler ders kitaplarını analoji varlığı açısından ele almışlardır. Çalışmada 4. sınıf düzeyinde 7, 5. sınıf düzeyinde 8, 6. sınıf düzeyinde 9 ve 7. sınıf düzeyinde ise 20 analojinin var olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışma ile Şeyihoğlu ve diğerleri. (2022)'nin çalışması karşılaştırıldığında bu çalışmada tespit edilen analoji sayısının (f=18) Şeyihoğlu ve diğerleri. (2022)'nin çalışmasındaki 3 ayrı sınıf düzeyindeki (4,5 ve 6) ders kitaplarında yer alan analoji sayısından fazla olduğu, 7. sınıf düzeyindeki ders kitabında yer alan analoji sayısına ise yakın olduğu görülmektedir. Diğer bir çalışmada Şeyihoğlu ve Özgürbüz (2013) 2009, 2010 ve 2011 yılında basılan coğrafya ders kitaplarında yer alan analogileri incelemiştir. Çalışmada 9. sınıf düzeyinde 35, 10. sınıf düzeyinde 8, 11. sınıf düzeyinde 17 ve 12. sınıf düzeyinde 11 analojinin yer aldığı belirlenmiştir. Şeyihoğlu ve Özgürbüz'ün (2015) çalışması ile bu çalışma karşılaştırıldığında bu çalışmada belirlenen analoji sayısının (f=18) Şeyihoğlu ve Özgürbüz'ün (2015) çalışmasındaki 3 ayrı sınıf düzeyindeki (10, 11 ve 12) ders kitaplarında yer alan analoji sayısından fazla olduğu, 9. sınıf düzeyindeki ders kitabında yer alan analoji sayısından ise az olduğu görülmüştür. Buradan hareketle 1978 yılında basılan ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının analoji varlığı açısından 2009 ve 2011 yıllarında basılan coğrafya ders kitaplarından daha zengin olduğunu söylemek mümkündür. Aynı durum Thiele ve Treagust'in (1991) çalışması ile bu çalışmanın karşılaştırılmasında da geçerlidir. Söz konusu çalışmada 8 adet kimya ders kitabı incelenmiş ve incelenen ders kitaplarının hiçbirinde belirlenen analogilerin sayısı 18'i geçememiştir.

Araştırmada ders kitabında yer alan analogilerin analogik sınıflamaya göre nasıl bir dağılım gösterdiği de incelenmiştir. Çalışmada en çok aktifleştirici, sözel, somut-somut, yapısal ve basit analoji türüne yer verildiği; resimsel, somut-soyut, soyut-soyut ön ve son organize edici, kişisel analoji türüne hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma şunu da göstermektedir ki ders kitabında kullanılan analogiler zenginlik açısından yeterli düzeyde değildir. Yani, ders kitabında kullanılan analogilerin üçte ikisi basit türden analogilerdir (Tablo 1). Çalışmadan elde edilen bu sonuç literatürle örtüşmektedir (Demirci Güler ve Yağbasan, 2008; Kaya, 2010; Köse, 2022; Newton, 2003; Orgill ve Bodner, 2006; Schreglmann, 2019; Şeyihoğlu ve diğerleri., 2022; Thiele ve Treagust, 1991). Çalışmada

kişisel analogi türüne hiç verilmediği de belirlenmiştir. Bu sonuç Schreglmann'ın (2019) çalışmasıyla örtüşmekteyken Şeyihoğlu ve diğerlerinin (2022), Şeyihoğlu ve Özgürbüz'ün (2013) çalışmasıyla çelişmektedir. Şeyihoğlu ve diğerleri. (2022) çalışmalarında ders kitabı başına ortalama 5 kişisel analogi olduğunu belirlemişken, Şeyihoğlu ve Özgürbüz (2015) araştırmalarında ders kitabı başına ortalama 3 kişisel analogi örneği olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmada resimsel analogi türüne hiç yer verilmezken, sözel-resimsel analogi türüne 1 kez yer verilmiştir. Analogi sayısı bakımından Thiele ve Treagust'in (1991) çalışması her ne kadar bu çalışmaya göre yetersiz olsa da anılan çalışmada resimsel analogi türüne (f=28) bu çalışmadakinden daha çok yer verildiği belirlenmiştir. Bu durum da göstermektedir ki ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan analogiler nicelik olarak yeterli olsa da nitelik olarak yeterli değildir. Şeyihoğlu ve diğerlerinin (2022) çalışmasında da bu yönde bir sonuca ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmada 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında dokuz analogi tespit edilmiştir. Tespit edilen analogilerin nitelik açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada tespit edilen analogilerin ders kitabındaki ünitelere dağılımına bakıldığında en çok "Yurdumuzun Neresinde Yaşıyoruz?" adlı ünite (f=9), en az ise "Yurdumuzda Eski Çağlarda Kimler Nasıl Yaşamışlardır?" adlı ünite (f=1) analogilere yer verildiği, "Türkler Orta Asya'da Büyük Uygarlıklar Geliştirdiler" adlı ünite ise hiçbir analogiye yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu durum analogilerin ünitelere dengeli bir şekilde dağılmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sonuç Hıdır ve Didiş-Körhasan (2018), Köse (2022) ve Şeyihoğlu ve diğerlerinin (2022) çalışmasıyla benzer özellik göstermektedir. Bu çalışmalarda da bazı ünitelerde daha sık analogiye yer verilirken bazı ünitelerde analoginin hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının metafor varlığı açısından incelenmesi sonucunda ders kitabında 27 adet metafor örneği tespit edilmiştir. Bu bilgiden hareketle ders kitabında metaforlara az yer verildiği söylenebilir. Bekdemir ve diğerleri., (2021) 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını inceledikleri çalışmalarında 4 ve 5. sınıf düzeyinden 25'er metafor, 6. sınıf düzeyinden 59, 7. sınıf düzeyinden 53 metafor olduğunu tespit etmişlerdir. Bu bağlamda metaforlarla ilgili bu çalışmada elde edilen bu sonuç ile Bekdemir ve diğerlerinin (2021) 4 ve 5. sınıf düzeyinden elde ettikleri sonuçların örtüştüğü söylenebilir. Anılan çalışmada incelenen 4 ders kitabının ortalaması ile bu çalışmada elde edilen metafor sayısı değerlendirilecek olursa Bekdemir ve diğerlerinin çalışmalarında kitap başına düşen ortalama metafor sayısının (f=40,5) daha çok olduğu görülmüştür. Bu bilgilerden hareketle günümüz sosyal bilgiler ders kitaplarında daha çok metafor kullanıldığını söylemek mümkündür. Yine Özgürbüz (2013) 9,10,11 ve 12. sınıf düzeyinden coğrafya ders kitaplarında yer alan metaforları incelediği çalışmasında 9. sınıf düzeyinde 6, 10. sınıf düzeyinde 10, 11. sınıf düzeyinde 33 ve 12. sınıf düzeyinden 36 metaforun varlığını tespit etmiştir. Bu çalışma ile Özgürbüz'ün (2013) çalışması karşılaştırıldığında ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tespit edilen metafor sayısının (f=27) Özgürbüz'ün (2013) çalışmasında ders kitabı başına düşen ortalama metafor sayısından (f=21,25) daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının deyim ve atasözü varlığı açısından incelenmesi sonucunda ders kitabında 111 farklı deyime toplamda 229 kere, 10 farklı atasözüne toplamda 10 kere yer verildiği belirlenmiştir. Buna göre ders kitabında deyimlere ve atasözlerine az yer verildiği söylenebilir. Kuzey (2021) çalışmasında 2018 yılında basılan 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabını deyim ve atasözü varlığı açısından da incelemiştir. Araştırma kapsamında incelenen ders kitabında 248 farklı deyim, 2 adet farklı atasözüne yer verildiği tespit edilmiştir. Çalışmada deyimlere yer verilme durumu yeterli bulunurken atasözlerine yer verilme durumu yeterli bulunmamıştır. Kuzey'in (2021) çalışmasıyla bu çalışma karşılaştırıldığında bu çalışmada deyimlere anılan araştırmaya göre daha az yer verilmişken atasözlerine daha çok yer verilmiştir. Konuyla ilgili diğer çalışmalar da bu çalışmayla örtüşmektedir. İlgili çalışmalar incelendiğinde Uzun (2019) 5. sınıf Türkçe ders kitabında, İnan (2016) 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında deyimlere az yer verildiğini ortaya koymuşlardır. Sancı-Uzun ve Furtun (2017) çalışmalarında Türkçe ders kitaplarında (1-4.sınıf), Uzun (2019) 5. sınıf Türkçe ders kitabında, Apaydın (2010) 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında, Temizkan (2008) 4, 5, 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında, Güfta ve Kan (2011) 7. sınıf Türkçe ders kitabında atasözlerinin oldukça az kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak şu öneriler sunulabilir:

1. 1978 ortaokul 1.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan analogi, metafor, atasözleri ve deyimlerin kullanım durumunun ele alınması alanda yapılan güncel çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak günümüz ile geçmişi kıyaslama ve gelinen noktayı görme adına fırsat sunabilir.
2. Ders kitaplarında kullanılan analogi, metafor, atasözü ve deyimlerin anlaşılma düzeyi üzerine karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran University Journal of Kırşehir Education Faculty

ISSN: 2147 - 1037

ENGLISH VERSION

Introduction

One of the most important characteristics expected of individuals in our century is the skills to apply what they have learned in their daily lives. To accomplish this, knowledge must be imparted in a meaningful and permanent way. Establishing a connection between the known and the unknown, the simple and the complex provides meaningful and permanent learning. Bruner (2021) stated that knowledge acquired without such a connection would be quickly forgotten. Although the teacher has important duties in observing this connection and relationship, auxiliary resources can also provide benefits to teachers in terms of the realisation of meaningful learning. In this regard, textbooks are the most commonly used supplementary resource.

Textbooks are the second most important element after the teacher in the education process, and they are used all over the world, including in our country (Turkey), in the regular execution of the curriculum and the proper teaching of the lessons by the teachers (Sülükçü, 2018). Textbooks are an important resource for transferring knowledge, skills, and values during the curriculum implementation process, both inside and outside the classroom. Textbooks are useful teaching materials that can be used by both students and teachers, can help both of them achieve course objectives, can be effective in the implementation of education policies that countries carry out, and can be useful in the implementation of quality education activities (Caner and Kurt, 2020). Textbooks provide excellent opportunities for teaching new concepts, and the use of metaphors and analogies in them both makes learning more permanent and improves its quality (Özgürbüz, 2013). According to Orgill and Bodner (2006), using analogies in textbooks can make them more appealing and allow them to be read more fluently. In this context, the use of analogies, metaphors, idioms and proverbs in a textbook, especially for teaching abstract subjects, will make learning meaningful and textbooks effective. In relation to this purpose, the Turkish Language Teaching Programme for the target audience at the 5th and 6th grade level (MoNE, 2020) employs analogy, metaphor, idiom and proverbs (T.5.3.31. Makes inferences about what he/she reads. Cause-effect, purpose-effect, condition, comparison, analogy, exemplification, expressions of emotion, exaggeration, objective and subjective inferences are emphasised. expressions, exaggeration, objective and subjective inferences are

emphasised. T.5.3.33. Distinguishes literal, figurative and term meaningful words in the text he/she reads. T.6.4.7. uses proverbs, idioms and maxims to enrich his/her writings).

Analogy, which offers an important opportunity for meaningful and permanent learning process, is defined as "the process of making a judgement based on the similarities between at least two facts, objects, events" (Sönmez, 2017, p. 31). It is known that many people benefit from this method in their daily lives. An analogy is expressed as a special type of similarity and inductive reasoning (Paatz, Ryder, Schwedes, and Scott, 2004). An analogy is defined by Mayo (2008) as "an explanatory tool established between the old and the new". An analogy is the shortest way for the teaching process to reach its goal (Dinçer, 2011) and it is easy to teach concepts effectively in this way (Crowley, 2002). Orgill and Bodner (2007) stated that analogies contribute to learners in learning, visualizing new concepts, or recalling newly learned concepts. At this point, it should be noted that analogies are a powerful teaching tool used in the teaching process (Richland and Simms, 2015). This teaching tool allows students to develop cognitively and gain problem-solving and decision-making skills (Deryakulu, Atal, and Sancar, 2020). The use of reasoning-based methods such as analogy in educational environments plays an important role in students' acquisition of skills such as creative, reflective, and critical thinking, which are among the main goals of education (Baserer, 2021). In addition, this method ensures that students keep the information in their minds in a short way, no additional burden is placed on their memory, and it is easy for them to use the information they have acquired in different areas (Bayazit, 2011). Abstract subjects or subjects that are difficult to understand for students become simple and concrete with an analogy, allowing students to learn intuitively (Martin, 2003). By applying analogies in learning environments, students' sense of curiosity can be activated, their desire to learn can be increased, and it can contribute to the development of critical and questioning thinking skills (Erol-Şahin, 2020).

When the structure of analogy is analysed, it is seen that it contains two elements as "target and source" (Orgill and Bodner, 2007). To give an example for a better understanding of what an analogy is, blood can be compared to water. Just as human life ends without blood, a human cannot live without water as well. Here, the target is blood, and the source is water. Blood is compared to water and its importance for life is explained through this analogy.

When the related literature was examined, analogies were found to be classified into six categories according to their analogical relationship, presentation format, condition, position, level of enrichment, and whether they are personal (Şeyihoğlu, Özgürbüz, and Torun, 2022). Figure 1 depicts the types of analogies.

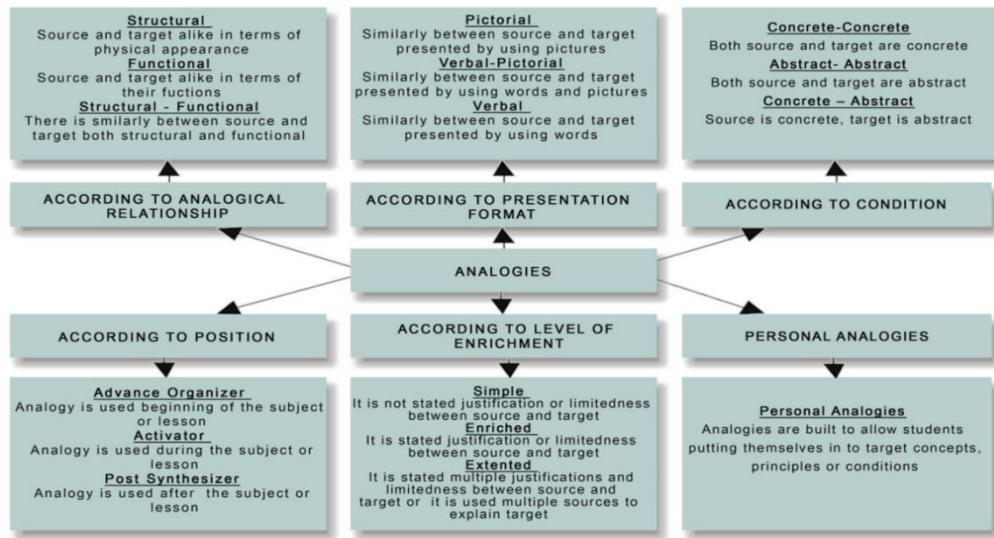

Figure 1. Types of analogy (Özgürbüz, 2013)

Similarly, metaphors are a type of analogy that includes a relationship between a target and a source and are frequently confused with analogy due to their similarity. Metaphors, like analogies, are important and valuable vocabulary. Metaphors are frequently used to represent abstract elements, provide long-term and meaningful learning, and promote critical thinking. Metaphors allow us to compare elements such as two concepts, facts, or events and present the similarities between these elements metaphorically (Özgürbüz, 2013). Metaphors can be said to have similar features to analogies in terms of their contribution to education and training. On the other hand, metaphors that are similar to analogies in terms of presenting information and the benefits it provides are distinguished from analogies by minor differences. Metaphors make it possible to combine unrelated concepts by establishing similarities between different elements and offering a new perspective (Wagenheim, Clark, and Crispo, 2009). In other words, metaphors establish new mental schemas by establishing a relationship between two dissimilar phenomena (Saban, 2009). Analogies can often be confused with metaphors due to their structure and characteristics, while metaphors can often be confused with idioms and proverbs. While some metaphors are considered idioms in some studies, the same expressions are seen to be considered idioms in other studies.

Idioms and proverbs, like analogies and metaphors, are used in teaching because they embody knowledge and provide benefits for easy learning. Idioms and proverbs from literary genres help students develop positive attitudes toward the lesson by embodying abstract topics and concepts while also drawing attention to the lesson, increasing motivation and success (Kaymakçı, 2013). Proverbs are short and clear expressions, provide fluency to the expression and open the way to tell a

lot with few words (Çelikkaya and Esen, 2017). A well-chosen proverb can explain what dozens of sentences cannot (Doğan, 2014). Also, idioms are authentic phrases used to describe a concept, event, or phenomenon. Idioms, unlike proverbs, do not serve the purpose of lecturing or guiding, but rather are phrases that pique the audience's interest in the subject by adding attractiveness to the narrative (Bağcı, 2010).

When the textbooks are analysed, it is seen that there are studies examining the use of analogy in the literature (Akçay, 2016; Özgürbüz, 2013; Curtis and Reigeluth, 1984; Çalık and Kaya, 2012; Demirci-Güler and Yağbasan, 2008; Glynn and Takahashi, 1998; Harrison, 2001; Iding, 1997; Orgill and Bodner, 2006; Toprak and Pekmez, 2011; Yener, 2012; Thiele and Treagust, 1994; Thiele and Treagust, 1995). Among these studies, Demirci-Güler and Yağbasan (2008) found 89 analogies in their study in which they examined the textbooks used in primary school science and technology teaching. They stated that the analogies used in the books were simple and the connections between the “target” and “source” were not established well. In addition, some analogies were very difficult to understand. Orgill and Bodner (2006) examined eight biochemistry textbooks to see how analogies were used and presented. They found 158 analogies used in the biochemistry textbooks. When the type of analogies used in the books were analysed, it was found that more than half of them were enriched analogies. It was emphasised that analogies were not presented effectively in the books examined. Akçay (2016) investigated the use of analogies in 15 textbooks, including four biology, five physics, and six chemistry textbooks. 92 analogies were found in the textbooks. The majority of the determined analogies were simple analogies. In another study, Şeyihoğlu and Özgürbüz (2015) examined analogies in 9th, 10th, 11th, and 12th-grade geography textbooks. A total of 71 analogies were identified in their study, and most were concrete-abstract analogies. They stated that the analogies in the textbooks examined in the study were quantitatively insufficient and also had some deficiencies in the qualitative sense. Seyihoglu, Özgürbüz and Torun (2022) examined analogies in social studies textbooks, one each from the 4th, 5th, 6th and 7th grades. As a result of their study, they revealed that the textbooks mostly included personal analogies, the use of analogies increased as the grade level increased, and the analogies were not sufficient in terms of both quality and quantity.

Among the studies on metaphors in the field of social studies, studies on metaphorical perception were found to be prominent. Metaphorical perception studies were conducted with teachers, students, and teacher candidates on concepts related to many fields such as history, geography, citizenship, and the environment. On the other hand, one study was found to examine social studies textbooks in terms of metaphors. In that study, Bekdemir, Tağnikulu and Çobanoğlu (2021) stated that the 4th and 5th-grade textbooks included fewer metaphors than the 6th and 7th-grade textbooks. It is also possible to come across studies in which metaphors and analogies were discussed together in different subject areas. In this sense, Özgürbüz (2013) examined the use of metaphors and analogies in geography textbooks and Gülcan (2021) in biology textbooks.

When the literature about the studies on idioms and proverbs in social studies was examined, the following studies were found: The study by Çelik (2011) examining the use of proverbs and idioms in the learning field chosen from the social studies textbook, the study by Çelikkaya and Esen (2017) in which proverbs and idioms were discussed in the context of values education in social studies, the study by Görmez (2018) in which social studies textbooks were examined in terms of the use of literary products, the study by İbret, Avcı, Karabıyık, Güleş and Demirci (2017) in which teachers' opinions were taken on the use of literary products in the teaching of values, the study by Kaymakçı (2013) in which social studies textbooks are handled in terms of the use of literary products, the study by Kuzey (2021) in which the status of idioms and proverbs in the 6th-grade social studies textbook was examined, the study by Mindivanlı, Küçük, and Aktaş's (2012) which the use of proverbs and idioms in values education in social studies course was discussed, the study by Mindivanlı Akdoğan, Boztaş, and Koç (2014) in which the use of values and proverbs in the teaching of values in the history of revolution textbooks was examined, the study by Sönmez (2014) in which proverbs were examined in terms of social studies values. It can be seen that these studies mostly deal with proverbs and idioms in the context of values education or in the context of the use of literary genres in social studies. However, the use of proverbs and idioms in textbooks was mostly evaluated together with different literary genres that were not specifically addressed. It was stated that proverbs and idioms were used shallowly in the mentioned textbooks.

The social studies course is one of the important courses that contains knowledge of many different disciplines such as history, geography, economics, political science, anthropology, philosophy, and also contains abstract concepts and subjects (Ünal and Er, 2017). The use of student-centered methods such as analogy and metaphor and the inclusion of idioms and proverbs in social studies lessons will contribute to the realization of more efficient learning by concretizing abstract subjects. As in all fields of education, the methods, techniques, strategies, and materials used during education in social studies affect the efficiency of educational activities. It is possible to say that the social studies textbooks and the methods and techniques used in the course play an important role in students' knowledge structuring. The use of analogies, metaphors, proverbs, and idioms in social studies teaching, both in textbooks and during the teaching of the course, will contribute to the education-teaching process. In this context, it can be said that revealing the level of analogy, metaphor, idiom, and proverb in social studies textbooks will contribute to the field. When the literature is examined, it becomes clear that the number of studies on the subject (Bekdemir et al., 2021; Kuzey, 2021; Şeyihoğlu et al., 2022) is quite limited. This study, on the other hand, is thought to be unique and significant because it examines a different textbook than previously examined social studies textbooks and evaluates the analogies, metaphors, proverbs, and idioms in the textbook in the same study. The purpose of this study is to guide field experts, textbook authors, teacher candidates, and teachers. Considering the use of analogies, metaphors, proverbs, and idioms in the 1978

secondary school 1st-grade social studies textbook, which is thought to be an inspiration for current textbooks, may provide an opportunity to compare the present and the past and see the distance covered.

As a result, this study examined the 1978 secondary school 1st-grade social studies textbook in terms of analogy, metaphor, idioms, and proverbs separately. This study aims to determine the usage of vocabulary (analogy, metaphor, idiom, and proverb) in a secondary school 1st-grade social studies textbook published in 1978. The following are the study's sub-problems:

Each will be treated as a separate sub-problem.

1. What is the frequency of use of analogies in the textbook and their distribution according to analogy classification and units?
2. What is the frequency of use of metaphors, proverbs, and idioms in the textbook and how is their distribution according to units?

Method

In the study in which the middle school 1st grade social studies textbook was analysed in terms of the use of analogy, metaphor, proverbs and idioms, document analysis technique was used by adopting a qualitative approach. Document analysis technique is one of the important data sources that provide intensive information directly on the researched subject (Hodder, 2000) and is preferred in cases where the relevant people cannot be reached directly (Özmen and Karamustafaoğlu, 2019). In this technique, the document is coded and analyzed within the framework of specified criteria. Thus, it is possible to make inferences by revealing the direction of the trend in the existing resources (Cresswell, 2016). The data source of this study is the secondary school 1st-grade social studies textbook of 1978.

Documents Examined

The social studies textbook for the first grade of secondary school was examined in this study. The Turkish Historical Society published the textbook on behalf of the Ministry of National Education. It was written by Kazım SAYMALLI, published in 1978, and has 332 pages. As analysed in Alaca's (2017) study, the selection of this textbook was influenced by the fact that it was the only textbook used at the Middle I level between 1978 and 1985 and that it was the only textbook in the field of education at the Middle I level for the longest time before the military rule that started on 12 September 1980 and before the transition to uninterrupted eight-year education within the scope of the XVth National Education Council convened in 1996. In addition to all these, the fact that the book belonged to the publishing house of MoNE was also effective in the selection.

Data Collection

After deciding on the topic of the study, the document was obtained from a website that sells used books, and the analysis began. No application for ethics committee approval was made because the subject of the study does not require it.

Data Analysis

Two different analysis methods were used in the study to identify and categorize analogies, metaphors, proverbs, and idioms in the social studies textbook. Content analysis was used to identify analogies, metaphors, idioms, and proverbs. The descriptive analysis method was used to categorize analogies and distribute analogies, metaphors, idioms, and proverbs according to units. The conceptual structure is known in descriptive analysis, and the analysis is done with predetermined codes (Yıldırım and Şimşek, 2016). As a result, descriptive analysis was chosen for this study.

The analogy categories found in the studies of Curtis and Reigeluth (1984), Thiele and Treagust (1991), and Şahin (2010) were used in the classification of analogies in the textbook. For the analysis, each researcher read the textbook independently and identified the sentences they thought were analogies, metaphors, proverbs, and idioms. The sentences under these four headings, as well as their page numbers, were recorded in a file by the researchers. One of the researchers brought together the results of the first analysis performed by three researchers at different times and durations, and the agreed-upon and different aspects were then combined in a single table. About three months after the first coding, the researchers came together and exchanged ideas about independent coding and the determined data. For the reproducibility (external validity) and consistency (internal validity) of the study (Yıldırım and Şimşek, 2016), the researchers expressed their opinions on the codes they had previously created. The initial and final encodings, created independently, were largely agreed upon. The types of analogies were determined at the second meeting for the classification of analogies, and it was decided to seek expert opinions on points of disagreement. The identified analogies and metaphors were sent to an expert who conducted studies on analogies and metaphors, and their opinion was sought. The determined proverbs and idioms were checked on the Turkish Language Institution's website (Web 1) and forwarded to the Turkish language expert. The analysis process was terminated and the data were tabulated after receiving expert opinions and ensuring inter-coder reliability. Figure 2 depicts an example of analogy analysis and coding.

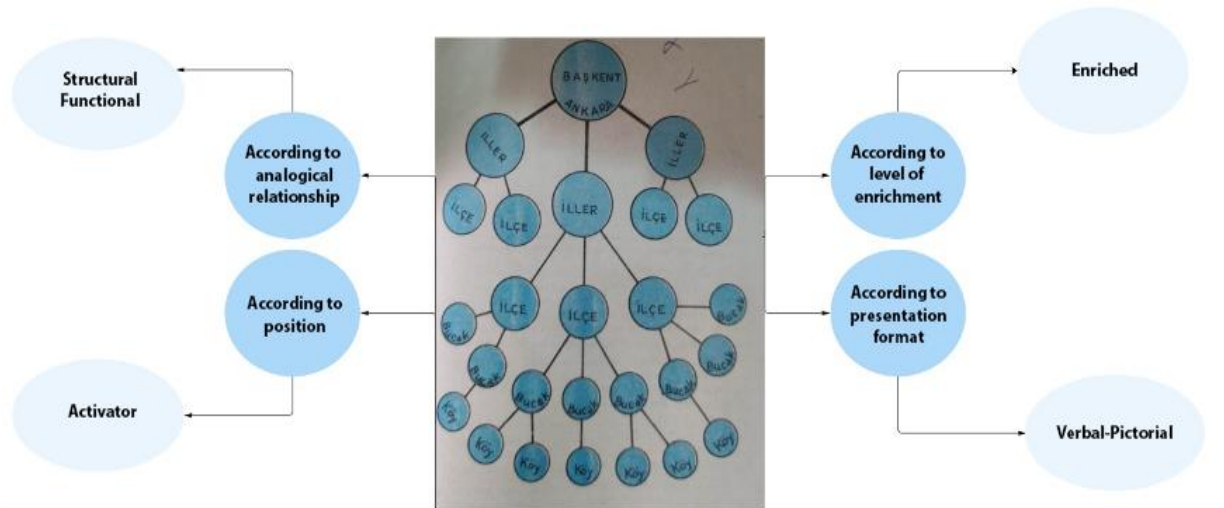

Figure 2. Secondary school 1st-grade social studies textbook analogy analysis exam

Analogies, metaphors, proverbs, and idioms used in the 1978 Social Studies textbook, the distribution of analogies according to the units and the related findings are presented in tables with their frequency information. The description of each table is given below the relevant table. In the tables, the findings are given with the page number in the textbook, so that the analogy can be confirmed from the relevant textbook. For example, the code SB-131 refers to page 131 of the middle school 1st-grade social studies textbook.

Ethical Permissions of Research

Since data was not collected from humans in this study, the study does not require ethics committee approval.

Findings

The findings section examines and presents the use of analogies in the secondary school 1st-grade social studies textbook, the distribution of these analogies according to the analogical categories, the distribution of analogies according to the units, the frequency of the idioms and proverbs in the textbook, respectively. Table 1 depicts the use of analogies in the secondary school 1st-grade social studies textbook and the distribution of these analogies according to the analogical classification.

Table 1. *The use of analogies in the textbook and distribution by analogical categories*

Analogies		Frequency	Page
Analogical Relationships	Structural	12	SB-26, SB-52, SB-90, SB-135, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230
	Functional	3	SB-124, SB-142, SB-192
	Structural-Functional	3	SB-40, SB-47, SB-253
Presentation Format	Verbal	17	SB-26, SB-40, SB-52, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-192, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230, SB-253
	Verbal-Pictorial	1	SB-47
Condition	Concrete-concrete	18	SB-26, SB-40, SB-47, SB-52, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-192, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230, SB-253
	Concrete-Abstract	-	
	Abstract-Abstract	-	
Position	Advance Organizer	-	
	Activator	18	SB-26, SB-40, SB-47, SB-52, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-166, SB-184, SB-189, SB-192, SB-196, SB-222, SB-223, SB-230, SB-253
	Post Synthesizer	-	
Level of Enrichment	Simple	10	SB-26, SB-90, SB-124, SB-135, SB-142, SB-158, SB-184, SB-189, SB-196, SB-253
	Enriched	6	SB-40, SB-47, SB-52, SB-166, SB-192, SB-230
	Extended	2	SB-222, SB-223
Total Personal Analogies		18	
Total		18	

As seen in Table 1, the secondary school 1st-grade social studies textbook included 12 structural, 3 functional, and 3 structural-functional analogies according to their analogical relationships. In other words, the number of structural analogies in the textbook was 4 times of the functional and structural-functional analogies. While 17 verbal analogies were included in the textbook according to the presentation format, the verbal-pictorial analogy was included only once. A pictorial analogy was never used. While 18 concrete-concrete analogies were included in the textbook in terms of their condition, concrete-abstract and abstract-abstract analogy types were not included at all. 18 activators were used in terms of the position, while advance organizer and post-synthesizer were not included. According to the level of richness, 10 simple, 6 enriched, and 2 extended analogies were included. No personal analogies were included in the textbook. A total of 18 analogies were identified in the secondary school 1st-grade social studies textbook. While the textbook mainly included activator, verbal, concrete-concrete, structural, and simple analogies, it did not include any pictorial, concrete-abstract, abstract-abstract, advance organizer, or post-synthesizer analogies.

Table 2 depicts the distribution of analogies and types in the secondary school 1st-grade social studies textbook according to the units.

Table 2. Classification of analogies in textbook according to units and analogy types

The Unit	According to Analogical Relationships			According to Presentation Format			According to Condition			According to Position			According to Level of Enrichment			Total	
	Structural	Functional	Structural-Functional	Verbal	Pictorial	Verbal-Pictorial	Concrete-Concrete	Abstract-Abstract	Concrete-Abstract	Advance Organizer	Activator	Post-Synthesizer	Simple	Enriched	Extended		Personal
Our Rights and Duties in the Communities We Live In Where do we live in our country?	26	-	47	26	-	47	26	-	-	26	-	-	26	40	-	-	5
	52	-	40	29	-	47	29	-	-	40	-	-	29	47	-	-	
	26	-	47	40	-	47	40	-	-	29	47	-	52	-	-	-	
	90	12	-	90	-	-	90	-	-	-	90	-	90	-	-	-	
	15	4	-	12	-	-	12	-	-	12	-	-	12	16	-	-	
	8	14	-	4	-	-	4	-	-	4	-	-	4	6	-	-	
	16	2	-	14	-	-	14	-	-	14	-	-	14	19	-	-	
	6	19	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2	2	-	-	
	18	2	-	15	-	-	15	-	-	15	-	-	15	-	-	-	
	4	-	-	8	-	-	8	-	-	8	-	-	8	-	-	-	
	18	-	-	16	-	-	16	-	-	16	-	-	18	-	-	-	
	9	-	-	6	-	-	6	-	-	6	-	-	4	-	-	-	
	19	-	-	18	-	-	18	-	-	18	-	-	18	-	-	-	
	6	-	-	4	-	-	4	-	-	9	-	-	9	-	-	-	
				18			18			18			19				
				9			9			4			6				
				19			19			19							
				2			2			2							
			19			19			19								
			6			6			6								
Overview of Our World	22	-	-	22	-	-	22	-	-	-	22	-	-	23	22	-	3
	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	0	2	-		
	22	-	-	22	-	-	22	-	-	22	-	-		22	-		
	3	-	-	3	-	-	3	-	-	3	-	-		3	-		
	23	-	-	23	-	-	23	-	-	23	-	-			-		
Who lived in our country in ancient times and how? Turks Developed Great Civilizations in Central Asia	-	-	25	25	-	-	25	-	-	-	25	-	25	-	-	-	1
			3	3			3			3		3					
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

When Table 2 is examined, 5 analogies were identified in the unit called "Our rights and duties in the society we live in", according to the distribution of 18 analogies in the secondary school 1st-grade social studies textbook to units. These analogies were mostly concrete-concrete and activator. In this unit, no analogy was found in the functional, pictorial, concrete-abstract, abstract-abstract,

post-synthesizer, extended, or personal analogy categories. The only verbal-pictorial and advance-organizer analogy in the textbook was also included in this unit. The unit named "Where do we live in our country?" was with the most analogies (f=9) in the textbook. In this unit, verbal, concrete-concrete, activator, and simple analogies were mostly used.

No analogy in the categories of structural-functional, pictorial, verbal-pictorial, concrete-abstract, abstract-abstract, advance organizer, post-synthesizer, extended, or personal was encountered. When we look at the unit called "Overview of Our World", it can be seen that there was a total of 3 analogies in this unit. Structural, verbal, concrete-concrete, and activator analogies were included at an equal level (f=3) in this unit. The structural-functional, functional, pictorial, pictorial-verbal, concrete-abstract, abstract-abstract, advance organizer, post-synthesizer, personal, or simple analogies were not included. There was one analogy in the unit named "Who lived in our country in ancient times and how?". It was structural-functional, verbal, activator, and simple analogy. No analogies were included in the last unit of the textbook, "The Turks developed great civilizations in Central Asia".

The secondary school 1st-grade social studies textbook was also examined in terms of metaphors, proverbs, and idioms. The identified metaphors are presented in Table 3.

Table 3. *Metaphors in the secondary school 1st-grade social studies textbook*

No.	Source	Target	Page No.
1	A real society	School	2
2	A strong bond	School friendship	3
3	A vibrant society	School	7
4	A traveler who doesn't know where he's going	Aimless person	7
5	Head of the school society	Manager	8
6	Second nest	School	16
7	Smallest human society	Family	28
8	The foundation of the nation	Family	29
9	Human society	Family	29
10	The foundation of Turkish society	Family	29
11	Lifblood	Roads	66
12	A foul-weather friend	Red crescent	75
13	Scary weapon	Airplane	77
14	Golden key	Smiling face	82
15	Heaven	Our country (Turkey)	83
16	Symbol of peace	Olive branch	91
17	Gun store	Aegean islands	92
18	Bridge	Çatalca and Kocaeli peninsulas	109
19	White gold	Cotton	146
20	Agricultural art	Vegetables in early season	148
21	History	Mediterranean coast	156
22	Heart	Ankara	177
23	Heart and brain	Ankara	178
24	Cradle	Asia	229
25	Gate	Panama Canal	235
26	Bridge	Our homeland (Turkey)	237
27	Mighty castle	The Turks	316

As shown in Table 3, 29 metaphors were found in the textbook. Metaphors related to “family” were mostly used (4 times). There were examples such as “Family is the smallest unit of society” (p.29), and “Family is the foundation of Turkish society” (p. 29). Following the “family”, the metaphors related to Ankara (2 times) and our country (2 times) were used the most. Examples of these included “Ankara is the heart and brain of Turkey” (p. 178), and “Our country is like a bridge between Asia and Europe” (p. 237).

The findings regarding the idioms in the secondary school 1st-grade social studies textbook are given in Table 4.

Table 1. *Idioms in the textbook*

No	Idioms	Page Number	Frequency	No	Idioms	Page Number	F
1	Arrive on the scene	120,318, 12, 23, 48, 184, 186, 187, 195, 223, 227, 250, 266, 307	14	56	Help out	46b	1
2	Give cause for	69, 71, 83, 124, 127, 187, 223, 230, 260, 275, 276, 305, 316	13	57	Get a job	3	1
3	Get hold of	45, 59, 92, 119, 141, 163, 206, 209, 235	9	58	Get the shivers	69a	1
4	Take ahold	167, 178, 200, 202, 276a, 282, 315, 321	8	59	Make an effort	75	1
5	Play hell with	4, 5, 10, 16, 43, 173	6	60	Pass into other hands	78	1
6	Be off the table	77, 299a, 309, 310, 311, 319	6	61	Be good for	80	1
7	Give someone a back	5a, 35, 40, 44, 76, 79	6	62	Look down on	82	1
8	Make way with	123, 167a, 280, 305a, 318a, 320	6	63	Learn one's lesson	92	1
9	Take pains	5b, 9, 11, 16, 32	5	64	Teach someone a lesson	102	1
10	Set your face against	213, 299, 312, 315a, 316a	5	65	Put somebody on salary	117a	1
11	Keep clean	4, 5c, 8, 14, 36	5	66	Dispossess of	130b	1
12	Land yourself in the soup	76a, 68, 78, 82	4	67	Shut one's eyes to	130c	1
13	Show respect	286, 315b, 13, 296	4	68	Put hands on/ seize	130d	1
14	Give a lead	50, 82a, 84, 301	4	69	Wend your way	130e	1
15	Spring into action	130, 132, 213a, 315c	4	70	Shoot forth	135	1
16	Take up a lot of room	103, 118, 142, 165	4	71	Throw the enemy into the sea	132a	1
17	Take a decision	16a, 46, 178	3	72	Get harmed	146	1
18	Be obliged to	19, 76b, 303	3	73	Take its name from	162	1
19	Fall into somebody's hands	79a, 156, 233	3	74	Come on stream	163a	1
20	Hand down a decision	85, 203, 282a	3	75	Be at the forefront/lead	165a	1
21	Bow down to	296a, 299b 301a	3	76	Drawback	168	1

22	Pave the way	299c,301b,305b	3	77	Keep hold of	168a	1
23	Disappear into the blue	115, 123a, 269	3	78	Encircle	169b	1
24	Look for a way	130a,299d,301c	3	79	Be taken prisoner	169c	1
25	Walk up to someone	308, 321a	2	80	Make an end of/wipe off	173a	1
26	Take place	11a, 158	2	81	Take up space	183	1
27	Give a name	16b, 123b	2	82	Allow room	190	1
28	Make a contribution	29, 84	2	83	Speed up	199	1
29	Go to waste	33, 207	2	84	Give something away	199a	1
30	Labor over	38, 81	2	85	Get out of hand	201a	1
31	Suffer a loss	70, 71a	2	86	Turn down	201b	1
32	Bring into the open	117, 250a	2	87	Wait in ambush	201c	1
33	Come to an end	104, 237	2	88	Get caught in the cross-fire	202a	1
34	Take part	153, 194	2	89	Waylay	213b	1
35	Set foot in	217, 218	2	90	Be captured	256	1
36	Have a look at	169, 279	2	91	Have one's eyes on	260b	1
37	Draw attention	186a, 200	2	92	Be in the lead	270	1
38	Lay an ambush	201d, 293	2	93	Embark on an adventure	280a	1
39	Come to a close	265, 276b	2	94	Burn to ashes	281	1
40	Keep account	7	1	95	Lay a foundation	286a	1
41	Be instructed	4	1	96	Be ambushed	301d	1
42	Let down	9a	1	97	Listen to advice	301e	1
43	Go against	11b	1	98	Draw a conclusion	301f	1
44	Inflict punishment on	11c	1	99	Be put to the sword	301g	1
45	Get a punishment	11d	1	100	Pass under the yoke	302	1
46	Join forces with	5	1	101	Go off the hooks	302a	1
47	Excuse for	13a	1	102	Take something in hand	307a	1
48	Lose confidence in	5a	1	103	Lend one's name to	310a	1
49	Have a liking for	29a	1	104	Give vent to	312a	1
50	Step aside	29b	1	105	Fall out with each other	314	1
51	Inquire after somebody's health	30	1	106	Come face to face	315d	1

52	Let out on hire	30a	1	107	Cast (one's) eye on	316c	1
53	Set example	an 31	1	108	Oil the wheels	44a	1
54	Be willing to	33a	1	109	Slap with	46a	1
55	Need somebody's help	34	1	110	Give voice to	35a	1
56	Be put under the command of	320	1				
Total=229							

When Table 4 is examined, it is possible to say that the number of idioms included in the textbook was insufficient. 110 different idioms were used 229 times in total in the textbook. The most used idioms were "to arrive on the scene" (f=14), "to give cause for" (f=13), "to get hold of" (f=9), and "to take ahold" (f=8). Considering the distribution of idioms on the number of pages, it can be said that idioms were distributed evenly throughout the textbook.

The textbook was also examined in terms of the use of proverbs and the related findings are presented in Table 5.

Table 5. *Proverbs in the textbook*

No	Proverb (<i>Literal Translation</i>)	Meaning	Page Number	F
1	You can tell a lion from where it dwells.	A person's character shows itself from their surroundings.	2	1
2	Strength comes from unity.		5	1
3	What does one hand have? Two hands make a sound.	People produce more or better work if they cooperate.	13	1
4	Stretch your feet according to your blanket.	One should spend according to his means.	30	1
5	A neighbor needs another neighbor's ashes.	Even in the smallest matters one neighbor can help another.	35	1
6	The mountain cannot meet the mountain, but the human can meet the human.	Despite all the obstacles and distances, friends eventually meet.	36	1
7	The soul passes through the throat.	One cannot live without food.	65	1
8	Drop by drop, it becomes a lake.	Many little things, make a big thing.	78	1
9	Don't buy a house, buy a neighbor.	Get right neighbors rather than the right house.	34	1
10	Where the sun does not enter, the doctor enters.	The sun is important for human health.	32	1

As Table 5 shows, there were 10 different proverbs in the textbook. These proverbs were used once in the textbook. The proverbs were used to highlight cooperation ("What does one hand have? Two hands make a sound.", "Strength comes from unity."), austerity ("Drop by drop, it becomes a lake.", "Stretch your feet according to your blanket."), and neighborliness ("A neighbor needs another neighbor's ashes.", "Don't buy a house, buy a neighbor."). Considering the distribution of the

proverbs to the pages in the textbook, the proverbs were found to be used in the first 78 pages. It is possible to say that proverbs were not widely used throughout the textbook.

In the study, the distribution of metaphors, proverbs, and idioms in the textbook by units was also examined. The obtained results are given in Table 6.

Table 6. *Distribution of metaphors, proverbs, and idioms by units*

Unit	Metaphors	Proverbs	Idioms	Total
Our Rights and Duties in the Communities We Live In	2, 3,7,7a,8, 16,28,29, 29a, 29b, 66, 75, 77, 82, 83 (f=15)	2, 5,13,30,32, 34, 35,36,65, 78 (f=10)	3,4, 5, 5a, 5b, 5c,7, 8, 8a,9, 9a, 10, 10a, 11, 11a, 11b, 11c, 11d, 12, 13, 13a,14,16, 16a, 16b, 19, 23, 29, 29a, 29b, 30, 30a,31,32,33, 33a, 34,35, 35a,36, 38,40,43,44, 44a, 45, 45a, 46, 46a, 46b, 48,50,59,68,69, 69a,70,71, 71a,75, 76, 76a, 76b, 77,78, 78a,79, 79a,80, 81,82,82a,82b, 83, 84, 84a, 85 (f=77)	102
Where do we live in our country?	91, 92, 109, 146,148, 156, 177, 178 (f=8)	-	92, 92a,102, 103,104,115,117, 117a, 118,119,120, 123, 123a, 123b,124,127,130, 130a, 130b, 130c,130d, 130e,132, 132a, 135, 141,142,146, 153, 156,158, 162, 163, 163a,165, ,167, 167a, 167b, 167c,168, 168a, 169, 169a, 173, 173a, 177, 178, 178a, 183, 184,186, 186a, 187, 187a,190, 194,195,197, 199, 199a,200, 200a,201, 201a, 201b, 201c,202,,202b, 203,206, 207,209,213, 213a, 213b (f=76)	84
Overview of Our World	229, 235, 237 (f=3)	-	217, 218, 223, 223a, 227, 230,233, 235, 237 (f=9)	12
Who lived in our country in ancient times and how?	-	-	250, 250a,256,260, 260a,260b,265, 266,266a, 269, 270, 275, 276, 276a, 276b, 279,280, 280a, 281,282, 282a,286, 286a, (f=23)	23
Turks Developed Great Civilizations in Central Asia	316 (f=1)	-	293,296, 296a,299, 299a, 299b, 299c, 301, 301a, 301b, 301c, 301d, 301e,302, 302a, 303, 305, 305a, 305b,307, 307a, 308, 309,310, 310a, 311,312, 312a, 314,315, 315a, 315b, 315c, 316, 316a, 316b, 316c,318, 318a, 319,320, 320a, 321, 321a (f=44)	45
Total	27	10	229	266

As Table 6 shows, most of the metaphors, proverbs, and idioms were included in the first unit, "Our Rights and Duties in the Communities We Live In". Considering the distribution of the proverbs by units, it is noteworthy that they were only included in the unit called "Our Rights and Duties in the Communities We Live in". Although the idioms were included in every unit, they were included in the unit called "Overview of Our World" the least. The metaphors were included in all units, albeit a

little, except for the unit named "Who Lived in Our Country in Ancient Times and How?". When evaluated by units, the idioms and metaphors were included together in all units, except for "Who Lived in Our Country in Ancient Times and How?". In this unit, only idioms were included.

Results and Discussion

The purpose of this study was to determine the use of analogies, metaphors, idioms, and proverbs in a 1978 secondary school 1st-grade social studies textbook, and it was found that 18 analogies were included in the textbook. This finding indicates that the secondary school 1st-grade social studies textbook is at a better level than the current textbooks in terms of richness of analogy and has a medium level of richness in itself. Seyihoğlu et al. (2022) examined the social studies textbooks in the 4th, 5th, 6th, and 7th grades in terms of analogies. In the study, it was revealed that there were 7 analogies in the 4th-grade textbooks, 8 in the 5th-grade textbooks, 9 in the 6th-grade textbooks, and 20 in the 7th-grade textbooks. Comparing this study with the study of Şeyihoğlu et al. (2022), the number of analogies identified in this study (f=18) is more than the number of analogies found in the textbooks at 3 different grades (4th, 5th, and 6th) in the study of Şeyihoğlu et al. (2022), but close to the number of analogies found in the 7th-grade textbook. In another study, Şeyihoğlu and Özgürbüz (2013) examined the analogies in geography textbooks published in 2009, 2010, and 2011. In the study, it was determined that there were 35 analogies in the 9th-grade textbook, 8 in the 10th-grade textbook, 17 in the 11th-grade textbook, and 11 in the 12th-grade textbook. When the study of Şeyihoğlu and Özgürbüz (2015) is compared with this study, the number of analogies determined in this study (f=18) is more than the number of analogies in the textbooks of 3 different grades (10th, 11th, and 12th) in the study of Şeyihoğlu and Özgürbüz (2015), but less than the number of analogies in the 9th-grade textbook. From this point of view, it is possible to say that the secondary school 1st-grade social studies textbook published in 1978 is richer in terms of analogy than the geography textbooks published in 2009 and 2011. The same is true in comparing Thiele and Treagust's (1991) study with this study. In the mentioned study, 8 chemistry textbooks were examined and the number of analogies could not exceed 18 in any of the examined textbooks.

In this study, it was also examined how the analogies in the textbook were distributed by analogical categories. In the textbook, activator, verbal, concrete-concrete, structural, and simple analogies were included the most, but no pictorial, concrete-abstract, abstract-abstract, advance-organizer, post-synthesizer or personal analogies were included. However, the analogies used in the textbook were not found to be sufficient in terms of richness. Because two-thirds of the analogies used in the textbook were of the simple type (Table 1). This finding is consistent with other findings in the literature (Demirci Güler and Yağbasan, 2008; Kaya, 2010; Köse, 2022; Newton, 2003; Orgill and Bodner, 2006; Schreglmann, 2019; Şeyihoğlu et al., 2022; Thiele and Treagust, 1991). It was also determined that no personal analogy was included in the textbook. While this result coincides with

the findings of Schreglmann's study (2019), it contradicts the findings of Şeyihoğlu et al. (2022) and Şeyihoğlu and Özgürbüz (2013). Seyihoglu et al. (2022) identified an average of 5 personal analogies per textbook in their study, while Şeyihoğlu and Özgürbüz (2015) found an average of 3 personal analogies per textbook in their study. While no pictorial analogy was included in the textbook examined in this study, one verbal-pictorial analogy was found to be included. Although the findings of Thiele and Treagust's (1991) study were insufficient compared to this study in terms of the number of analogies, the pictorial analogies ($f=28$) were found to be more frequent in the mentioned study than in this study. It demonstrates that the analogies in the textbook were sufficient in terms of quantity but insufficient in terms of quality. The same conclusion was reached in the study of Şeyihoğlu et al. (2022). In their study, nine analogies were discovered in a 6th-grade social studies textbook and it was determined that the identified analogies were of insufficient quality.

When we look at the distribution of the analogies by units in the textbook, the analogies were included the most in the unit named "Where do we live in our country?" ($f=9$), the least in the unit named "Who Lived in Our Country in Ancient Times and How?" ($f=1$), no analogies were included in the unit named "Turks Developed Great Civilizations in Central Asia". It leads to the conclusion that analogies were not evenly distributed among the units. This finding is similar to the findings of Hıdır and Didiş-Körhasan (2018), Köse (2022), and Şeyihoğlu et al. (2022). In these studies, it was determined that while analogies were used more frequently in some units, no analogies were used in some units.

27 metaphors were identified as a result of the examination of the secondary school 1st-grade social studies textbook in terms of metaphors in this study. Based on this information, it can be said that metaphors were rarely included in the textbook. Bekdemir et al. (2021), in their study examining the 4th, 5th, 6th, and 7th-grade social studies textbooks, found that there were 25 metaphors in the 4th and 5th-grade textbooks, 59 in the 6th-grade textbook, and 53 in the 7th-grade textbook. In this context, this study's findings on metaphors can be said to overlap with the findings obtained by Bekdemir et al. (2021) from the 4th and 5th-grade textbooks. If the average number of metaphors found in the 4 textbooks examined in the aforementioned study and the number of metaphors identified in this study are compared, it can be seen that the average number of metaphors per book ($f=40.5$) is higher in Bekdemir et al.'s study. Based on this information, it is possible to say that metaphors are used more frequently in today's social studies textbooks. Also, Özgürbüz (2013) analyzed the metaphors in 9th, 10th, 11th, and 12th-grade geography textbooks in their study and identified 6 metaphors in the 9th-grade textbook, 10 in the 10th-grade textbook, 33 in the 11th-grade textbook, and 36 metaphors in the 12th-grade textbook. When this study and Özgürbüz's (2013) study are compared, the number of metaphors ($f=27$) found in the secondary school 1st-grade social studies textbook is higher than the average number of metaphors per textbook ($f=21.25$) in Özgürbüz's study (2013).

As a result of the examination of the secondary school 1st-grade social studies textbook in terms of idioms and proverbs, it was determined that 111 different idioms were included in the textbook 229 times, and 10 different proverbs were included 10 times in total. Accordingly, it can be said that idioms and proverbs were rarely included in the textbook. In their study, Kuzey (2021) also examined the 6th-grade social studies textbook published in 2018 in terms of idioms and proverbs. They determined that 248 different idioms and 2 different proverbs were included in the textbook. The number of idioms in the textbook was found to be sufficient, but the number of proverbs was not. When this study is compared with Kuzey's (2021), the number of idioms in the textbook in this study was less than in the aforementioned study, while the number of proverbs was more. The findings of other studies on the subject are also consistent with the findings of this study. In their studies, Uzun (2019) examined a 5th-grade Turkish textbook and İnan (2016) examined 5th,6th,7th, and 8th-grade Turkish textbooks, they both revealed that the number of idioms was not adequate. The proverbs were found to be used rarely in the studies by Sancı-Uzun and Furtun (2017) in 1st,2nd,3rd, and 4th-grade Turkish textbooks, by Uzun (2019) in the 5th-grade Turkish textbook, by Apaydın (2010) in 6th-grade Turkish textbooks, by Temizkan (2008) in 4th, 5th, 6th, and 7th-grade Turkish textbooks, by Güfta and Kan (2011) in the 7th-grade Turkish textbook. This demonstrates that little has changed in the last 15 years regarding the use of proverbs and idioms in textbooks.

Based on the results of the study, the following recommendations can be made:

1. Addressing the use of analogy, metaphor, proverbs and idioms in the 1978 middle school 1st grade social studies textbook can provide an opportunity to compare the present with the past and to see the point reached by comparing the results of current studies in the field.
2. Comparative studies can be conducted on the level of understanding of analogy, metaphor, proverbs and idioms used in textbooks. Studies can be conducted on students' level of understanding of analogies, metaphors, proverbs, and idioms used in textbooks.

Kaynakça

- Akçay, S. (2016). Analysis of analogy use in secondary education science textbooks in Turkey. *Educational Research and Reviews, 11*(19), 1841-1851.
- Alaca, E. (2017). Sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(18), 759-786.
- Apaydın, N. (2010). *6. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bağcı, H. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atasözleri ve deyimleri algılama düzeyi. *Türklük Bilimi Araştırmaları, (27)*, 91-110.
- Başerer, D. (2021). *Düşünme eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bayazit, İ. (2011). Öğretmen adaylarının matematik öğretiminde analogi kullanımları konusundaki görüş ve yeterlilikleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, (31)*, 139-158.
- Bekdemir, Ü., Tağrikulu, P., & Çobanoğlu, e. O. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde metaforların kullanımı çerçevesinde ders kitaplarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(4), 1280-1293.
- Brown, A. L. (2003). *Analogical learning and transfer: what develop? in similarity and analogical reasoning* (edited by Stella Vosniadou & Andrew Ortony), Cambridge: Cambridge University press.
- Bruner, J. S. (2021). *Eğitim süreci*. (M.E. Rüzgar, Çev). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Caner, M. & Kurt, B. (2020). Ders kitabı değerlendirme yaklaşımları. *Zeitschrift für die Welt der Türken, 12*(1), 365-382.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları araştırma deseni*. Çeviri Ed., Selçuk Beşir Demir, Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Crowley, J.K. (2002). *Analogies constructed by students in a selective high school*, [http://adt.curtin.edu.au/theses/available/adtWCU20030923.135720/unrestricted/03chapter2.pdf].
- Curtis R.V. & Reigeluth C.M.(1984). The use of analogies in written text. *Instructional Sci. 13*(2):99-117. DOI: 10.1007/BF00052380.
- Çalık M. & Kaya E (2012). Examining analogies in science and technology textbooks and science and technology curriculum. *Elementary Educ. Online 11*(4):856-868.
- Çelik, A. (2011). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında (MEB) yer alan ipek yolu'nda Türkler ünitesinde atasözleri ve deyimlerin kullanılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelikkaya, T., & Esen, Z. (2017). Değerler eğitiminde atasözü, deyim ve özdeyişlerin sosyal bilgiler programındaki yeri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2017*(9), 35-56.

- Demirci-Güler P. & Yağbasan, R. (2008). Fen ve teknoloji ders kitaplarında kullanılan analogilerin ve analogilere ilişkin sorunların betimlenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 105-122.
- Deryakulu, D., Atal, D. & Sancar, R. (2020). Dijital teknoloji aracılı düşünme öğretimi: düşünme – akıl yürütme, dijital teknoloji, öğretim teknolojisi (Ed. Erdem, M. ve Sarsar, F.) *Analojik Düşünme*. Pegem Akademi.
- Dinçer, S. (2011). Exploring the impacts of the analogies on computer hardware. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(2), 113-121. <https://iubmb.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/bmb.66>.
- Doğan, L. (2014). Türkmen Atasözleri, (2.Baskı), Edirne: Pasifik.
- Erol-Şahin, A.N. (2020). Analoji ile öğrenme-öğretme yaklaşımı. G.Ekici (Ed.) *Etkinlik örnekleriyle öğrenme-öğretme yaklaşımları IV içinde* (ss. 2-24). PegemA.
- Giora, R. (1993). On the function of analogies in informative texts. *Discourse Processes* 16(4):591-611. DOI: 10.1080/01638539309544855.
- Glynn, S. M., & Takahashi, T. (1998). Learning from analogy-enhanced science text. *Journal of Research in Science Teaching*, 35(10), 1129–1149. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2736\(199812\)35:10<1129::AID-TEA5>3.0.CO;2-2](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2736(199812)35:10<1129::AID-TEA5>3.0.CO;2-2).
- Görmez, E. (2018). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan edebi eserler üzerine bir inceleme. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(30), 4291-4296.
- Güfta, H. & Kan, M . (2011). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür öğeleri açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 239-256. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/mkusbed/issue/19555/208669>
- Gülcan, B. K. (2021). *Fen lisesi biyoloji ders kitaplarındaki metaforların, analogilerin ve teleolojilerin incelenmesi* (Doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Harrison A.G. (2001). How do teachers and textbook writers model scientific ideas for students? *Research in Science Education*. 31(3): 401-435. DOI: 10.1023/A:1013120312331.
- Hıdır, M., & Didiş Körhasan, N. (2018). Examination of the analogies in science textbooks and opinions of science educators about the effective use of analogies. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science & Mathematics Education*, 12(2), 415-453.
- Hodder, I. (2000). The interpretation of documents and material culture. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (2nd ed.) (pp.703-715). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Iding M.K. (1997). How analogies foster learning from science texts. *Instructional Sci.* 25(4):233-253. DOI: 10.1023/A:1002987126719.

- İbret, B. Ü., Avcı, E. K., Karabıyık, Ş., Güleş, M., & Demirci, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlerin öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017(9), 104-124.
- İnan, İ. (2016). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki deyim, atasözü ve özdeyişlerin analizi ve Türkçe eğitimine katkıları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 230-255.
- Köse, M. (2022). Evaluation of analogies in science textbooks. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11(1), 112-126.
- Kuzey, M. (2021). 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Türkçenin söz varlığı. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(41), 3302-3328.
- Martin, M.A. (2003) "It's like... you know": the use of analogies and heuristics in teaching introductory statistical methods, *Journal of Statistics Education*, 11:2, DOI: [10.1080/10691898.2003.11910705](https://doi.org/10.1080/10691898.2003.11910705)
- Mayo, J. A. (2008). Guidelines for teaching with analogies. *For Teachers of Introductory Psychology*, 18(1), 12-16.
- MEB. (2020). *Türkçe dersi öğretim programı*, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Öğretim Programları Daire Başkanlığı, Ankara.
- Mindivanlı Akdoğan, E. , Boztaş, M. & Koç, Y. (2014). T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan bazı değerlerin atasözleri, deyimler ve görsel öğelerle anlatımı, *Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 29,159-176.
- Mindivanlı, E., Küçük, B. & Aktaş, B. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı, *Eğitim ve Öğretim Dergisi*,1(3), 93- 102.
- Newton, L. D. (2003). The occurrence of analogies in elementary school science books. *Instructional Science*, 31,353-375.
- Orgill, M., & Bodner, G. M. (2006). An analysis of the effectiveness of analogy use in college-level biochemistry textbooks. *Journal of Research in Science Teaching*, 43(10), 1040-1060.
- Orgill, M., and Bodner, G. (2007). Locks and keys: An analysis of biochemistry students' use of analogies. *Biochemical Molecular and Biology Education*, 35(4), 244-254.
- Özgürbüz, İ. E. (2013). Coğrafya ders kitaplarındaki analogilerin ve metaforların analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon*.
- Özmen, H., & Karamustafaoglu, O. (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Paatz, R., Ryder, J., Schwedes, H. & Scott, P. (2004). A case study analysing the process of analogy based learning in a teaching unit about simple electric circuits. *International Journal of Science Education*, 26(9), 1065-1081.
- Richland, L. & E., Simms, N. (2015), Analogy, higher order thinking, and education, *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 6(2), 177-192. <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/wcs.1336> 21.01.2022&YU/
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sancı-Uzun, D. & Furtun, S. (2017). İlkokul Türkçe ders kitaplarının atasözleri açısından değerlendirilmesi ve etkinlik önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(63), 665-684. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.13303>.
- Schreglmann, S. (2019). Ortaöğretim bilgisayar bilimi ders kitabındaki analogilerin incelenmesi. *Ilkogretim Online*, 18(4), s.1641-1651.
- Sönmez, Ö. F. (2014). Atasözlerinin sosyal bilgiler programındaki değerler açısından incelenmesi, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks ZfWT*, 6(2),101-115.
- Sönmez, V. (2017). *Gelecekteki olası eğitim sistemleri ve bazı araştırmalar* (Genişletilmiş 4. Baskı). Ankara: Anı.
- Sülükçü, Y. (2018). *Ders kitapları incelemesinde karşılaşılan problemler ve incelemenin iyileştirilmesi hususunda bazı öneriler*. Ders Kitapları Uluslararası Sempozyumu (DEKUS), 56-69.
- Şahin, F. (2010). *Okul öncesinde kavram haritaları – analogiler ve deney*. R. Zembat (Ed.), Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri içinde (s. 285–314). Ankara: Anı Yayıncılık
- Şeyihoğlu, A. & Özgürbüz, İ. E. (2015). Analysis of analogies in geography textbooks. *Education and Science*. (40)179, 163-179. doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.2609>
- Şeyihoğlu, A., Özgürbüz, İ.E. & Torun, E. (2022). İlköğretim 4-5-6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan analogilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55: 347-375. doi: 10.9779.pauefd.1014279
- Temizkan, M. (2008). Dilin manevi mirası durumundaki atasözü ve deyimlerin öğretimi üzerine bazı değerlendirmeler. VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Ankara.
- Thiele, R.B. (1991, October). *Analogies in secondary chemistry education textbooks: the authors' views*. Paper presented at the Annual Meeting of the Western Australian Science Education Association, Perth, Western Australia.
- Thiele, R. B., & Treagust, D. F. (1991). *Using analogies in secondary chemistry teaching*. ERIC Number: ED356137

- Thiele RB & Treagust DF (1994). İkincil kimya ders kitaplarındaki analogilerin doğası ve kapsamı. *Öğretim Bilimi*, 22(1):61-74. DOI :10.1007/BF00889523.
- Thiele RB & Treagust DF (1995). *Analogies in chemistry textbooks*. Int. J. Sci. Educ. 17(6):783-795. DOI: 10.1080/0950069950170609
- Toprak, M. & Pekmez E., S. (2011). An analysis of analogies used in secondary chemistry textbooks. *Procedia Computer Sci.* 3:307-311. DOI: 10.1016/j.procs.2010.12.052
- Uzun, M. (2019). *5.sınıf Türkçe ders kitabının atasözleri ve deyimleri barındırması bakımından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Ünal, F. & Er, H. (2017). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde öğretimi zor olan soyut kavramlara ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1) , 6-24 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bujer/issue/33864/369372>
- Wagenheim, G., Clark, R., & Crispo, A. (2009). Metaphorical mirror: Reflecting on our personal pursuits to discover and challenge our teaching practice assumptions. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(3), 503-509.
- Web 1: <https://sozluk.gov.tr/>
- Yener, D. (2012). A study on analogies presented in high school physics textbooks. *Asia-Pacific Forum on Sci. Learn. Teach.* 13(1), 1-17
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Seçkin.